

PRZEWODNIK

ILUSTROWANY

MIASTA

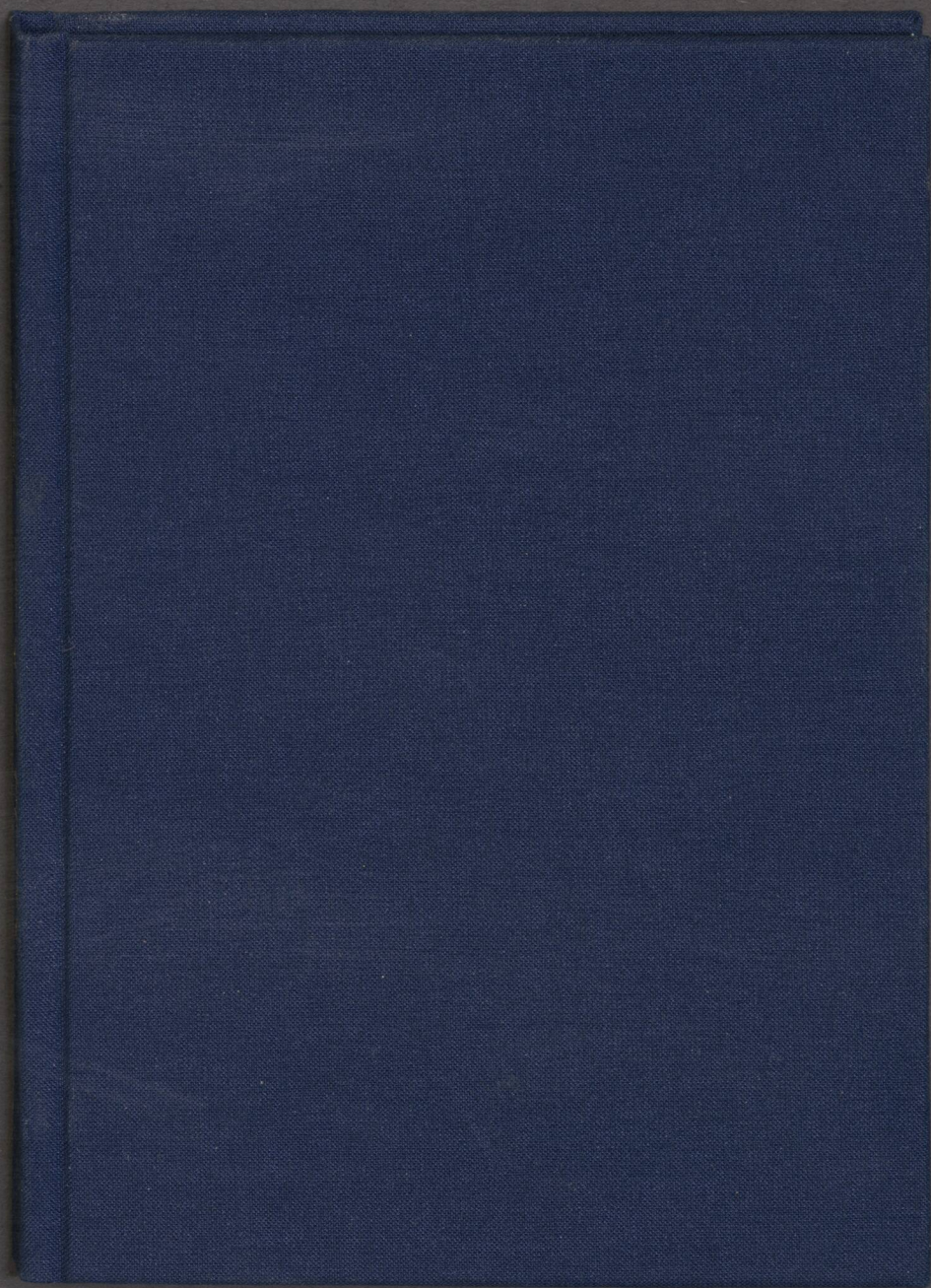
POZNANIA

Z MAPĄ

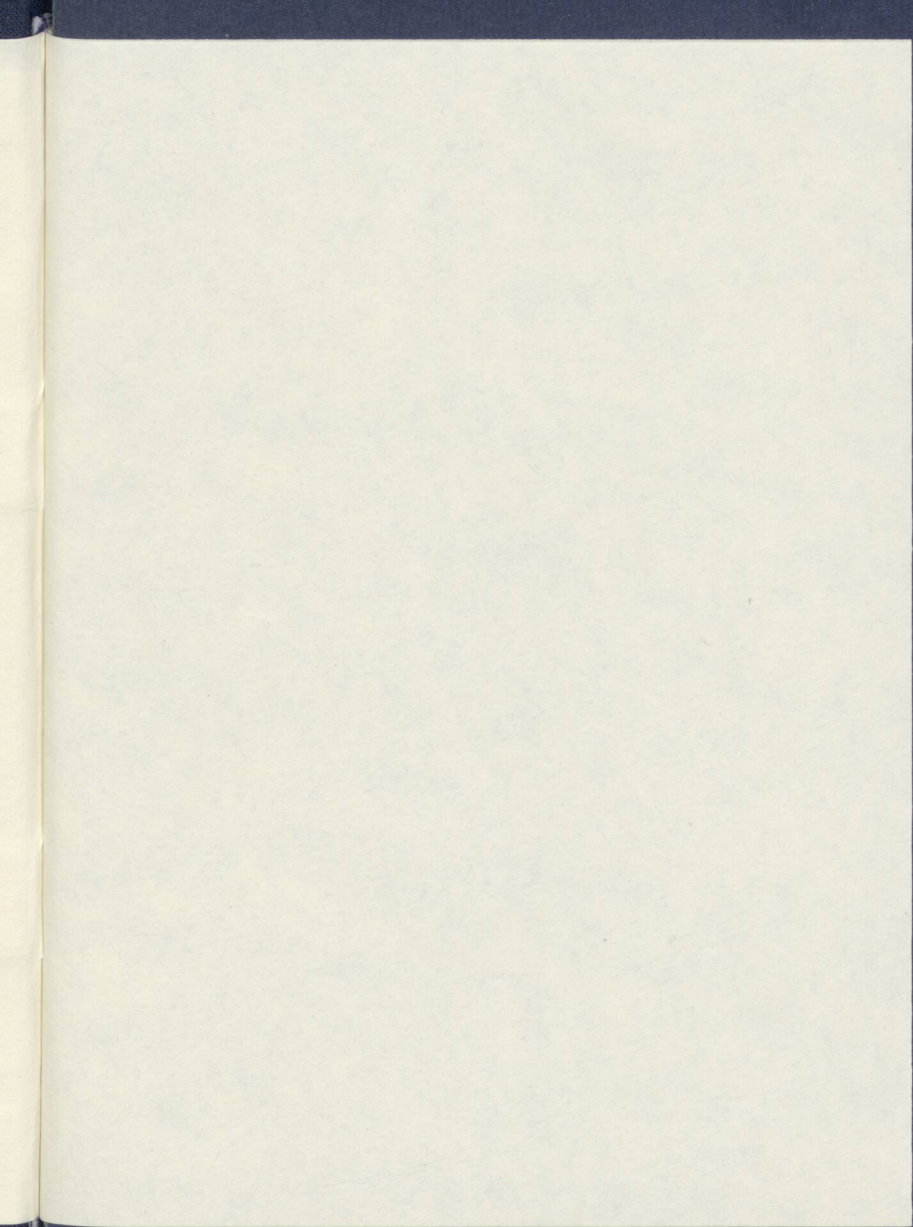
POZNAŃ 1922

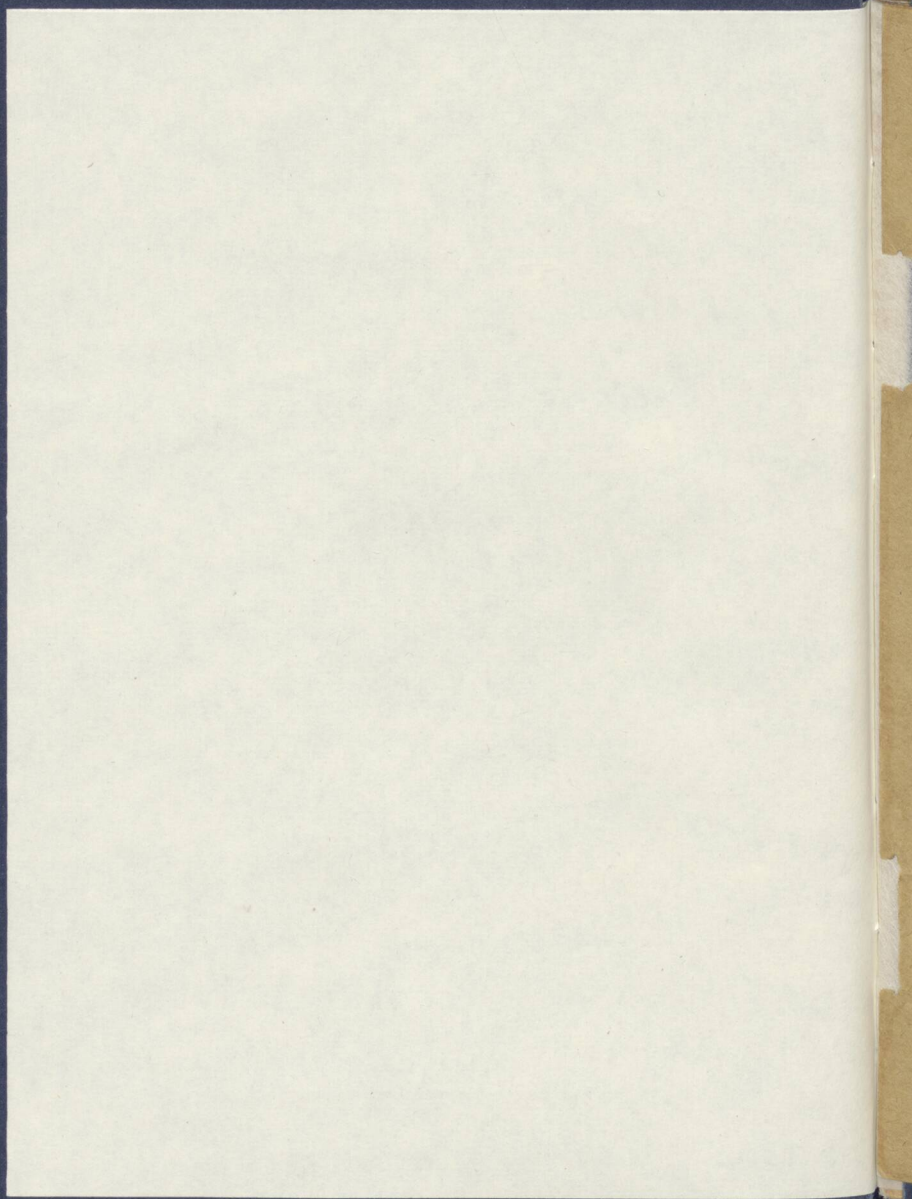
CZCIONKAMI DRAKARNI „POL” T. Z O. P.

1280002

Zeit E-IV-52

PRZEWODNIK

ILUSTROWANY

MIASTA

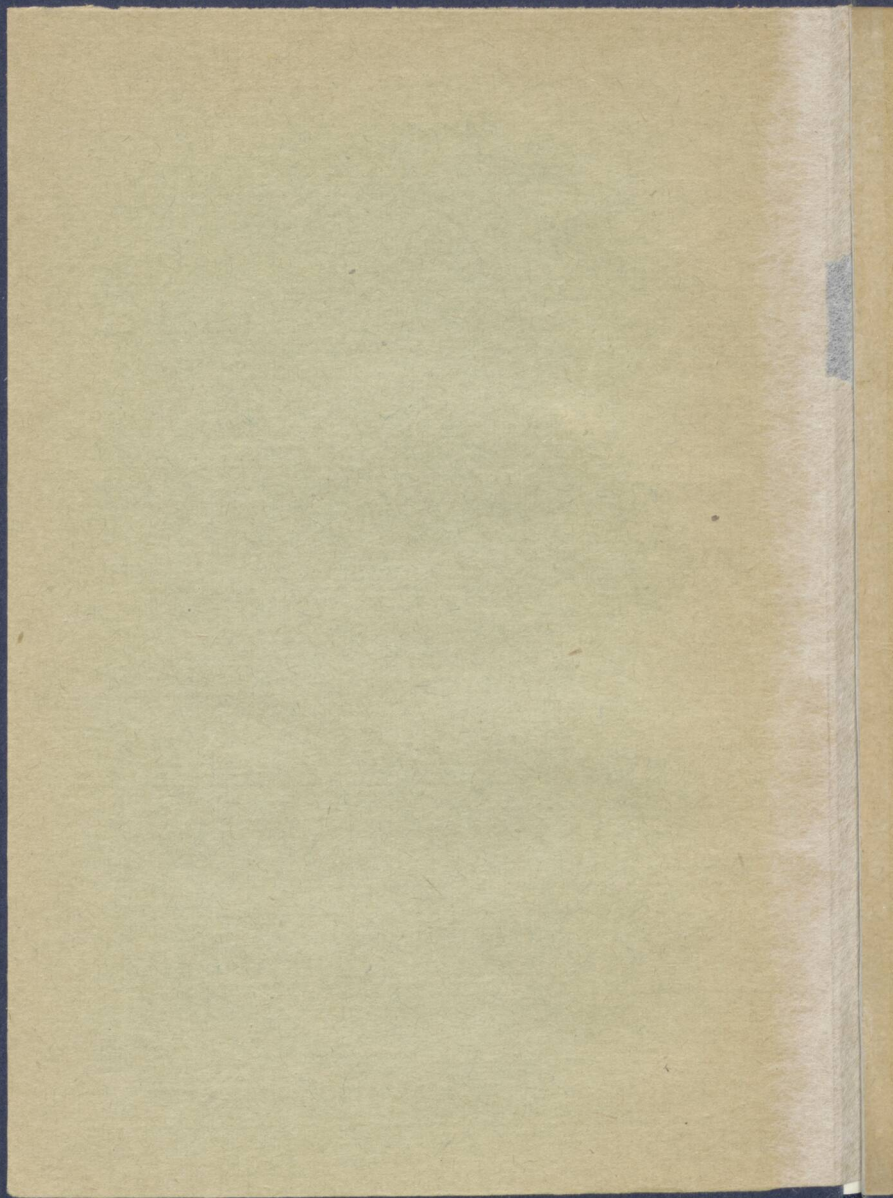
POZNANIA

Z MAPĄ

POZNAŃ 1922

CZCIONKAMI Drukarni „POL” T. Z. O. P.

PAR
POLSKA AGENCJA REKLAMY 10W. AKC.

Poznań

ul. Franciszka Ratajczaka 8.

Telefony 3815 i 2231.

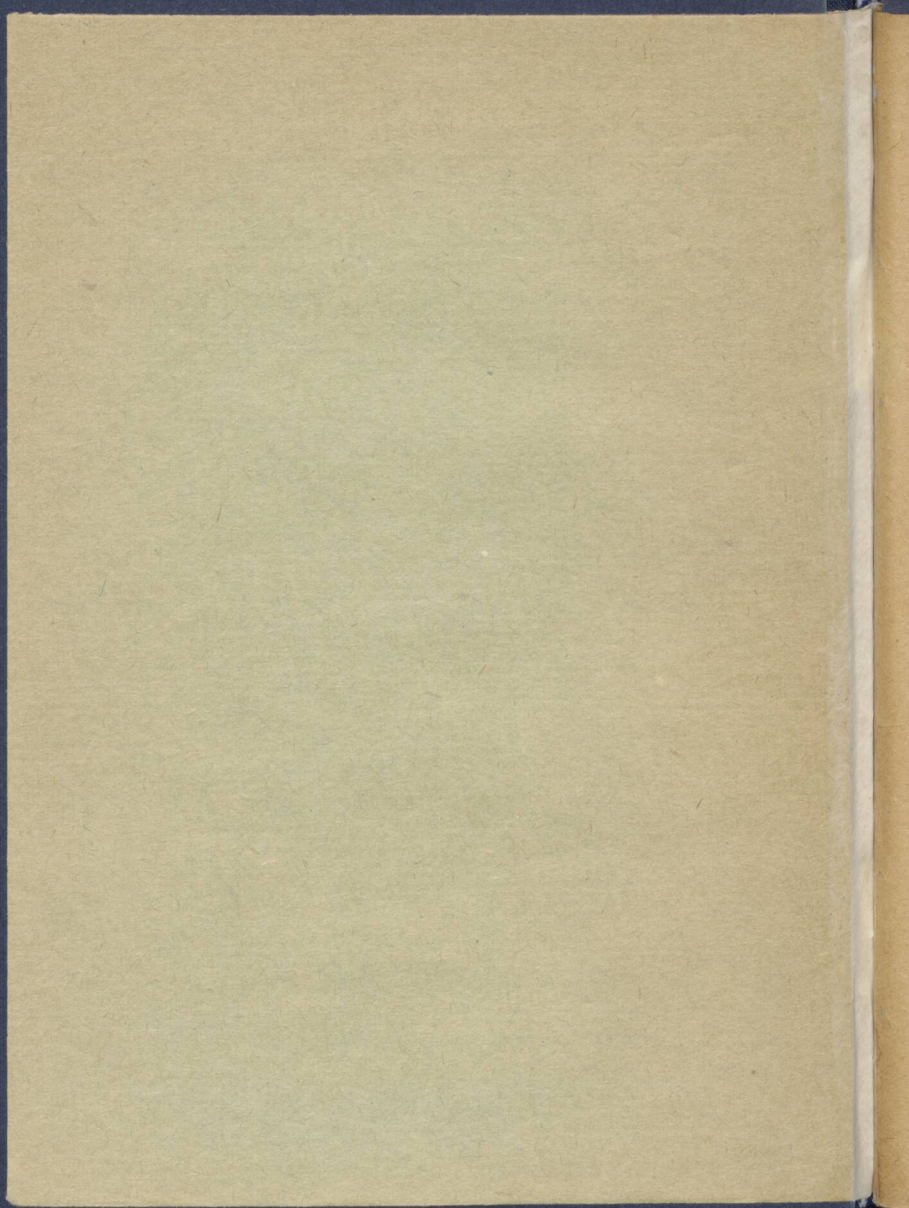
Adres telegr.: Par, Poznań

przyjmuje

Ogłoszenia

do wszystkich pism
w kraju i zagranicą
po cenach oryginalnych

bez kosztów i pro-
wizji na warunkach
solidnych.

R.R. In
180

PRZEWODNIK

ILUSTROWANY

MIASTA

POZNANIA

Z MAPĄ

WYDANY PRZEZ ZAKŁAD RYSOWNICZO-
REKLAMOWY MAĆKOWIAK I SPRINGER

POZNAŃ 1922

CZCIONKAMI DRUKARNI „POL“ T. Z O. P.

1905281

Bibl. UAM
2020 K 227

PRZEDMOWA.

Za czasów niewoli Poznań był najmniej zwiedzanym z większych miast Polski. Położenie jego, brak liczniejszych zabytków oraz utrudnienia stawiane na każdym kroku przez nieprzyjazny żywioł pruski nie przyciągały rodaków z innych dzielnic. Obecnie zmieniły się warunki. Poznań jest największym miastem na zachodzie państwa polskiego i ważnym pod względem kulturalnym jak i handlowym. To też napływ przybyszów wzmógł się w ostatnim czasie znacznie. Drugi z rzędu Targ Poznański ściągnie przypuszczalnie oprócz przybyszów z całej Polski także gości z zagranicy. Chcąc dać możność wszystkim

łatwego orjentowania się w grodzie naszym,
wydajemy niniejszy przewodnik wraz z mapą
miasta Poznań, zwięzły, zastosowany do
potrzeb osób, przybywających najwyżej na
kilka dni do Poznania.

Autor.

POZNAŃ, w lutym 1922.

ORJENTACJA PO POZNANIU.

TRAGARZE I BAGAŻ.

Tragarze numerowani stoją przed dworcem i na peronach do dyspozycji podróżnych. O ile bagażu nie chce się wziąć z sobą, można go zostawić za opłatą na dworcu w bagażowni, gdzie dostaje się numerowany kwit. Zwózkę bagażu załatwia przedsiębiorstwo spedycyjne C. HARTWIG. Biuro firmy znajduje się w głównej świetlicy dworcowej.

POŚLAŃCY.

Posłańców zamawiać można w Centrali Posłańców przy ul. Trzeciego Maja nr. 3, Nr. telefonu 2286. Uskuteczniają oni wszelkie posyłki, jako też odnoszą pakunki na dworzec i z dworca do miasta.

DOROŻKI.

Chcąc jechać dorożką z dworca do miasta należy się zwrócić do stójkowego, pełniącego służbę przed dworcem, po kwit z nr. dorożki którą ma się jechać. W mieście stoją dorożki w kilku miejscach, i to: ul. Św. Marcina, Sewer. Mielżyńskiego, 3 Maja, pl. Wolności, Aleje Marcinkowskiego, Stary Rynek, Podgórna, Rycerska, Kantaka.

TRAMWAJE.

Linja nr. 1. Z dworca przez Kaponierę, ul. Wjazdową, Gwarną, 27 Grudnia, pl. Wolności, ul. Nową, Stary Rynek, ul. Wodną, Wielkie Garbary, Tamę Garbarską, Małe Garbary, ul. Wroniecką.

Linja nr. 2. Z Jezyc ul. Zwierzyniecką, Kaponierą, Gwarną, pl. Wolności, Stary Rynek, ul. Wrocławską, pl. Św. Krzyża, ul. Półwiejską, Wildą aż do Dębca.

HURTOWNIA

POLECA PP. KUPCOM, KOOPERA-
TYWOM, SPÓŁDZIELNIOM I T. D.

CYGARA TYTONIE

PO CENACH FABRYCZNYCH

NAJWIĘKSZY WYBÓR

WSZELKICH ARTYKUŁÓW DZIAŁU
TABACZNEGO NA CAŁY B. ZAB. P.

BACZNOŚĆ!

- SKŁADNICE FABRYCZNE -
NAJPRZEDNIEJSZYCH TYTONI

SPECJALNOŚĆ:

CYGARA, TYTONIE, GILZY,
BIBUŁKI, PAPIEROŚNICZKI

**FR. SZYMAŃSKI
POZNAŃ**

**UL. POCZTOWA 31
NAPRZECIW GL. POCZTY**

**TELEFON 2187 - KONTO POCZTOWE 201 408
HURTOWNIA WYROBÓW TABACZNYCH**

Linja nr. 3. Z Jeżyc ul. Zwierzyniecką, Kaponierą, ul. Św. Marcina, Aleje Marcinkowskiego, Podgórną, pl. Św. Krzyża, ul. Strzelecką do Wałów Jagielly.

Linja nr. 4. Z Górczyna przez Łazarz, Kaponierę, Gwarną, pl. Wolności, Stary Rynek, ul. Wodną, Wielkie Garbary.

Linja nr. 5. Z Łazarza przez Kaponierę, ul. Gwarną, Seweryna Mielżyńskiego, pl. Nowomiejski, ul. Pocztową, plac Sapieżyński.

Linja nr. 6. Koszary Trenu, ul. Grunwaldzką, Kaponierą, Gwarną, pl. Wolności, Stary Rynek, ul. Wodną, Wielkie Garbary, Chwaliszewo, Wyspa Tumska, Śródką.

Linja nr. 7. Od ul. Matejki, ul. Grunwaldzką, Kaponierą, Gwarną, Seweryna Mielżyńskiego, pl. Nowomiejski, ul. Pocztową, pl. Sapieżyński.

Linja nr. 8. Z Jeżyc ul. Dąbrowskiego, Most Teatralny, ul. Pawła, ul. 27 Grudnia, pl. Wolności, Stary Rynek, pl. Św. Krzyża, ul. Półwiejską, Wilda do Fabrycznej.

Linja nr. 9. Z Rynku Wildeckiego ul. Wierzbicice, plac Drwskiego, Most Dworcowy, ul. Jasną do Solacza.

Stacje do przesiadania. Na Starym Rynku, pl. Świętokrzyskim, Rynku Wildeckim, ul. Gwarnej, Kaponierze, na Moście Teatralnym i Dworcowym, ul. Niegolewskich oraz na ul. Wielkiej. Przesiadanie należy zgłosić konduktorowi przy kupnie biletu.

NASIONA

ZBOŻA KŁOSOWE

MATUSZEWSKI i S-KA.

DOM ZBOŻOWY

POZNAŃ, PL. WOLNOŚCI 14 a. TEL. 1882

SKRÓT DEPEsz: DOMZBO-POZNAŃ

ROŚLINY STRĄCZKOWE

OKOPOWE

HOTELE.

APOLLO, Piekary 17, drugie wejście ul. Fr. Ratajczaka 15
BRITANIA, ul. Św. Marcina nr. 39. BAZAR, Aleje Marcinkowskiego 10. CENTRALNY, ul. Franciszkańska, narożnik Starego Rynku. CONTINENTAL, ul. Św. Marcina 44. FRANCUSKI, Aleje Marcinkowskiego 13. MONOPOL, ul. Seweryna Mielżyńskiego. DU NORD, ul. Św. Marcina 30. ROYAL, ulica Św. Marcina 38. WARSZAWSKI, ul. Pocztowa 30. WIKTORJA, ul. 27. Grudnia 14. DWORCOWY, ul. Głogowska. HANSA, ul. Głogowska.

PENSJONATY.

Bukowieckiej, ul. 3. Maja 7. Chłapowskiej, ul. 27 Grudnia 15
Gładyszowej, ul. Skarbowa 2. Kierskiej, pl. Św. Krzyża 3.
Roweckiej, ul. Gwarna 17. Sokolnickiej, ul. Fr. Ratajczaka 33
Tomaszewskiej, pl. Wolności 1. Wadzyńskiej, ul. Podgórna 14.
Quisisana, ul. Skarbowa 3. Quo Vadis, ul. Franc. Ratajczaka.

RESTAURACJE.

Bazar, Aleje Marcinkowskiego. Belvédère, pl. Wolności 19.
Bellevue, pl. Wolności 5. Carlton, pl. Wolności 17. Britania,
ul. Św. Marcina 39. Continental, ul. Św. Marcina 44. Apollo,
Piekary 17, drugie wejście ul. Franciszka Ratajczaka 15. Empire,
ul. 3. Maja. Gmerek, ul. Pawła w Teatrze Wielkim. Gospoda
Polska, ul. Św. Marcina 40. Grand Café, pl. Wolności 18

LIKIERY

JÓZEFA KUJAWY

CIESZĄ SIĘ

ŚWIATOWĄ SŁAWĄ

Hungaria, pl. Wolności 14. Pod Wieżą, ul. 27. Grudnia 19.
Restauracja Zjednoczonych, ulica Wrocławska, drugie wejście
z ul. Szkolnej. Tunel Europejski, ul. Kantaka 2. Varsovie,
ul. 27 Grudnia 10. Piwnica Ratuszowa.

KAWIARNIE I CUKIERNIE.

Beely, pl. Nowomiejski. Esplanade, pl. Wolności. Grand
Café, pl. Wolności 18. Hallera, Aleje Marcinkowskiego. Dobski,
ul. Seweryna Mielżyńskiego. Kurczewski, ul. Wrocławska 9.
Monopol, ul. Pawła. Nowy Świat, ul. Kantaka. Pfitzner,
Stary Rynek. Warszawianka, ul. Nowa. Warszawska, ul. Pod-
górna. Wielkopółanka, plac Wolności. Ziemiańska, ulica
27. Grudnia. Rankowskiego, ul. Św. Marcina.

WINIARNIE.

Bazar, Aleje Marcinkowskiego. Cichowicz, ul. Kantaka 10.
Nyka i Posłuszny, ul. Wrocławska. Pfitzner, Stary Rynek, ul.
Wiankowa. Przybecki, ul. 3 Maja. Robiński, ul. Św. Marcina 25.
Ziętkiewicz, Aleje Marcinkowskiego.

Oprócz tego są wszystkie większe restauracje połączone
z winiarniami.

PROBIERNIE WÓDEK.

Hartwig Kantorowicz, ul. 27. Grudnia. B. Kasprowicz,
ul. 27. Grudnia. J. Kujawa, ul. Św. Marcina 63.

W U L - G U M

ANTONI KWIATKOWSKI

FABRYKA ŚLISKOCHRONÓW I PROTEKTORÓW

ZAKŁADY WULKANIZACYJNE OPON I WĘŻY SAMOCHODOWYCH

TELEFON Nr. 1864 CENTRALA: POZNAŃ W. GARBARY 39

ZAKUP I SPRZEDAŻ WSZELKIEGO RODZAJU OPON I WĘŻY

SPECJALNOŚĆ: Protektorowanie zupełnie zje-
żdżonych i uszkodzonych opon

Nowoczesne urządzenia i fachowe kierownictwo umożliwiają
szybkie i bezagannę załatwianie REPARACJI WĘŻY I OPON

„GRANIT“

TOW. AKC.

WIELKOPOLSKA FABRYKA
ARTYSTYCZNYCH WYRO-
BÓW KAMIENIARSKICH
W POZNANIU

ZARZĄD:

BIURO:
UL. WJAZDOWA 8

SKŁADNICE:
ZWIERZYŃNIECKA 21

TELEFON 1289

WIELKI WYBÓR
GOTOWYCH POMNIKÓW

WYKONUJEMY WSZELKIE PRACE WCHODZĄCE
W ZAKRES NASZEGO PRZEDSIĘBIORSTWA

BANKI.

Bank Brzeski i Załuski, ul. Nowa. Polski Bank Handlowy, plac Wolności 8.9. Bank Kratochwill i Pernaczyński, pl. Wolności 18. Mieszczański, ul. Pawła. Bank Kwilecki, Potocki i Ska., Aleje Marcinkowskiego. Bank Przemysłowców, ulica 27. Grudnia. Bank Związku Spółek Zarobkowych, Centrala plac Wolności 15. Bank Ziemian, ul. Podgórna. Oddział Poznański Banku Handlowego w Warszawie, pl. Wolności 4. Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa, Aleje Marcinkowskiego. Bank Zjednoczenia, Aleje Marcinkowskiego, Bank Ziemstwa Kredytowego, Bank für Handel u. Gewerbe.

TEATRY.

Teatr Wielki, dramat i opera, ul. Pawła. Teatr Polski, komedia i dramat, ul. 27. Grudnia. Teatr Narodowy, operetka, komedia, Piekary 17, drugie wejście ul. Fr. Ratajczaka 15.

KINOTEATRY.

Kino Apollo, Piekary 17, drugie wejście ul. Fr. Ratajczaka 15. Teatr Pałacowy, pl. Wolności 6. Teatr Renaissance, ul. Kantaka.

PRASA POLSKA.

Codziennę wydanie: Kurjer Poznański, Orędownik, Głos Poranny, ul. Św. Marcina 70. Dziennik Poznański, ul. Pocztowa 9. Przegląd Poranny, ulica 27. Grudnia. Gazeta Powszechna, Aleje Marcinkowskiego 18. Postęp, ul. Św. Marcina. 37. Gazeta Poznańska, ul. Nowa 5. Goniec Wielkopolski, Aleje Marcinkowskiego 25. Prawda, ulica Półwiejska 20.

BŁAWAT POLSKI

TOWARZYSTWO AKCYJNE

W POZNANIU

STARY RYNEK 87/88

KRAMARSKA 13/14

HURTOWNY I CZĄSTKOWY SKŁAD TO-
WARÓW BŁAWATNYCH A MIANOWICIE
ARTYKUŁÓW PIERWSZEJ POTRZEBY

KSIEGARNIE POLSKIE.

M. Arct. pl. Wolności. Chociszewska, ul. Strzelecka.
Bogdan Chrzanowski, ul. Św. Marcina. Cybulski, ul. Św. Marcina
Fischer. Majowski, pl. Wolności. Gebethner i Wolff, ulica
Fr. Ratajczaka. Górski, ul. 27. Grudnia Gutowski, ul. Św. Marcina.
Książnica Narodowa, ul. Fr. Ratajczaka. Leitgeber, Aleje Mar-
cinkowskiego. Spółka Pedagogiczna, ul. Podgórna. Templowicz,
Aleje Marcinkowskiego. Św. Wojciech, pl. Wolności.

MUZEA.

Muzeum im. hr. Mielżyńskich, ul. Seweryna Mielżyńskiego 26
Można zwiedzać w dni powszednie 10—1. W niedzielę i świę-
ta 12—3. Muzeum Wielkopolskie, Aleje Marcinkowskiego.
Można zwiedzać w dni powszedn. 10—4. W niedzielę i święta
od 10—2.

WYSTAWY OBRAZÓW.

Tow. Przyjaciół Sztuk Pięknych, pl. Wolności 18. Otwarte
w dni powszednie 11—4, w niedzielę i święta 11—3. Stowa-
rzyszenie Artystów, pl. Wolności 14. Otwarte w dni powszedn.
11—4, w niedzielę i święta 11—3.

BIBLIOTEKI.

Bibl. Raczyńskich, pl. Wolności, w tym samym budynku
Bibl. Kraszewskiego. Bibl. Uniwersytecka, ul. Fr. Ratajczaka.
Bibl. Tow. Przyjaciół Nauk, ul. Sew. Mielżyńskiego 26. Bibl.
Miejska, Stary Rynek w ratuszu.

**WSZELKIE ZIEMIOPŁODY
I ARTYKUŁY ROLNICZE**

ZAKUPUJE I SPRZĘDAJE

„ROLNIK“

STOW. Z O. P.

W WOLSZTYNIE

FILJA W NOWYM TOMYŚLU (POZN.)

KOŚCIOŁY KATOLICKIE.

Katedra, Ostrów Tumski. Kościół Farny, Gołębia. Boże Ciało, Strzelecka 16. K. Św. Wojciecha, Św. Wojciech. Kościół Św. Marcina, Św. Marcin 7/8. K. poddominikański, ul. Szewska. K. pobernardyński, pl. Bernardyński. K. franciszkański, ulica Franciszkańska 2. K. Św. Jana, ul. Warszawska. K. Św. Rocha, ul. Rocha 5. K. Św. Małgorzaty, Rynek Śródecki. K. Św. Józefa, pl. Działowy 2. K. Serca Jezusowego, ul. Kościelna 6. K. Matki Boskiej Bolesnej, ul. Łazarska 15. Kościółek Panny Marji, Ostrów Tumski. Kościółek Pana Jezusa, ul. Żydowska 2. Kościółek Przemienienia Pańskiego, Długa 1. Kościółek Św. Józefa, ul. Św. Józefa.

KOŚCIOŁY EWANGELICKIE.

K. Chrystusa, Matejki 42/43. K. Krzyża, Grobla 1. Kościół Łukasza, Szamarzewskiego 3. K. Mateusza, Górna Wilda. K. Pawła, ul. Pawła 11. K. Piotra, pl. Świętokrzyski. K. Staroluterański, Ogrodowa 6.

BÓŻNICE.

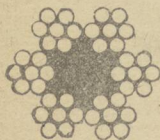
Stara bóżnica, ul. Szewska 4. Nowa bóżnica ul. Stawna 1/4

SZKOŁY WYŻSZE, ŚREDNIE I ZAWODOWE.

Uniwersytet, Coll. Minus, Wjazdowa 2/3. Seminarjum Duchowne, ul. Wieżowa 2/4. Gimnazjum Marji Magdaleny, plac Bernardyński 1. Gimn. im. Marcinkowskiego, ul. Bukowska 16.

W. ZWIERZCHOWSKI

FABRYKA LIN KONOPNYCH I DRUCIANYCH

POZNAŃ

UL. ŁAZARSKA 75

TELEFON 4007

TOW. AKC.

KONFEKCJA DAMSKA

POZNAŃ

UL. WIELKA 27/29

TELEFON 1925

FABRYKACJA I HUR-
TOWNA SPRZEDAŻ:

PŁASZCZY

KOSTJUMÓW

SUKIEN

SPÓDNIC

Gimn. im. Piotra Wawrzyniaka, ul. Piotra Wawrzyniaka. Gimn. matematyczno-przyrodnicze, ul. Strzelecka 4. Gimn. na Wildzie, ul. Różana. Gimn. niemieckie, ul. Strzelecka 29. Gimn. realne prywatne S. S. Urszulanek, ul. Sporna 6. Uczelnia Dąbrowki, Mińska 10/11. Liceum p. Słomińskiej, pl. Świętokrzyski 4. Liceum p. Rzepeckiej, ul. Matejki 8. Seminarjum im. Konopnickiej, Św. Marcin 35. Państwowa Wyższa Szkoła Maszyn, ul. Kluczborska 5. Państwowa Szkoła Budowlana, ul. Łakowa 11. Państwowa Szkoła Handl. Przemysłowa dla dziewcząt, ul. Zwierzyniecka 4. Miejska Szkoła Handlowa, ul. Podgórna 12 b.

SZPITALE.

Szpital miejski, Szkolna 14/16. Szpital Szaretek, ul. Długa 1/2. Szp. Elżbietanek, ul. Łakowa 1/2. Szp. Św. Józefa 7/8. Szpital djakonisek, ul. Grunwaldzka 49. Szp. żydowski, Wały Wazów 4/5. Szp. wojskowy, Wały Jana III. Szp. dla umysłowo chorych. Grobla 26. Dom położnic, ul. Polna 17.

ZAKŁADY.

Zakł. Bergera, pl. Bergera 2. Zakł. Garczyńskiego, Górna Wilda 81/89. Zakł. Gąsiorowskiego Bron. ul. Gąsiorowskich 7. Zakł. głuchoniemych, ul. Bydgoska 4a. Zakł. niemiecki, ulica Św. Marii Magdaleny 1. Miejska elektrownia, ul. Grunwaldzka 1. Miejska gazownia, Grobla 13. Miejska rzeźnia, Tama Garbarska 7/9. Miejska stacja pomp, Tama Garbarska 18. Straż pożarna miasto, Masztalarska 3. Straż pożarna Wilda, ul. Kluczborska 1. Straż pożarna Jeżyce, ul. Grunwaldzka 16a. Wieża wodna, ul. Dąbrowskiego 165.

DOM EKSPEDYCYJNO-KOMISOWY

„EXPRESS“

WŁAŚC.: FR. WILCZYŃSKI

TELEFON 3312 POZNAŃ PODGÓRNA 10

ADR. TELEGR.: EXPRESS EKSPEDYCJA, POZNAŃ

TRANSPORT MEBLI - WŁASNY TABOR I ŚPICHARZE

UL. MAŁE GARBARY 5 BIURA: PODGÓRNA 10

Zakład Chemiczny „ARTA”

Poznań

Wyroby chem. techniczne,
hygieniczne i kosmetyczne

Tel. 6167 i 3906.

Tel. 6167 i 3906.

poleca jako specjalność :

Wodę brzożową „Arta” z prawdziwych soków bzoży

Pixynę „Arta” płynne mydło smołowe do mycia i pielęgnacji włosów

Artadont wodę do ust i pastę do zębów

Wody kolońskie oraz wszelkie artykuły kosmetyczne.

Septoform loco Lysoform.

Cennik wszelkich artykułów wysyła się na życzenie.

Antoni Wysocki

Dom Przemysłowo-Handlowy

Poznań

ulica Długa nr. 3.

EXPORT!

Telefon 2636.

IMPORT!

Hurtowny zakup i sprzedaż

1. środków opałowych (węgiel kamienny i brunatny, torf i drzewo opałowe) drzewa użytkowego, budulcowego, fornierów i lisztew,
2. ziemiopłody i ich przetwory oraz paszę.

HURTOWNIA

1. materacy sprężynowych (patentowe) oraz materacy wyściełanych,
2. Papier, materiały piśmienne i biurowe.

Sprzedaż po cenach konkurencyjnych.

**Posiadam rozległe stosunki na całą Polskę i Gdańsk
i płacę najwyższe ceny targowe.**

**Przewózki i zwózki wszelkich transportów samo-
chodami ciężarowymi.**

Ceny umiarkowane!

Obsługa rzetelna!

URZĘDY.

Dyrekcja cła, Aleje Marcinkowskiego 31. Dyrekcja kolei Państwowej, Waly Zygmunta Starego 4. Dyrekcja poczt, ul. Wjazdowa 12. Instytut higieniczny, Waly Wazów 25. Izba rolnicza, pl. Mickiewicza 33. Komenda okręg. policji państwowej, ul. Fr. Ratajczaka 1. Krajowa ubezpieczalnia ogniowa, plac Nowomiejski 8. Ministerstwo b. dz. pruskiej, zamek, Wjazdowa 1. i ul. Pawła 10. Policja budowlana i inne urzędy miejskie, Wolnica 2. Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa, Aleje Marcinkowskiego 12. Poznańskie ziemstwo kredytowe, ul. Wjazdowa 11. Sąd apelacyjny, ul. Pocztowa 32. Sąd okręgowy, Aleje Marcinkowskiego 32. Sąd powiatowy, ul. Młyńska 1a. Stacja doświadczalna izby rolniczej, ul. Dąbrowskiego 17. Starostwo grodzkie, ul. Składowa 3. Starostwo krajowe, Aleje Marcinkowskiego 29. Starostwo wschodnio-poznańskie, Waly Leszczyńskiego 33. Starostwo zachodnio-poznańskie, Ul. Mickiewicza 31. Ubezpieczalnia krajowa, ul. Mickiewicza 2. Urząd inspekcji miejskiej, Wolnica 1. Urząd pocztowy 1, Aleje Marcinkowskiego 4. Urząd pocztowy 2, Chwaliszewo 48. Urząd pocztowy 3, Odskok 1. Urząd poczt. 5, ul. Kilińskiego 4. Urząd pocztowy 6, Rynek Jeżycki 2. Urząd pocztowy 9, Waly Zygmunta Augusta 8. Urząd podatkowy, ul. Nowa 10. Urząd stanu cywilnego, ul. Zamkowa 2. Urząd wzorcowniczy, Waly Jagielly 20. Więzienie sądowe, ul. Młyńska 1. Województwo poznańskie, ul. Gołębia 1.

BACZNOŚĆ!

BACZNOŚĆ!

Wykonuje ubrania podług miary pod gwarancją dobrego leżenia i wszelkie prace w zakres krawiectwa wchodzące

ST. GAJEWSKI

Poznań, Półwiejska 16

Dojazd tramwajowy Nr. 2 i 8

!! Klienteli prowincjonalnej zwraca się połowę kosztów podróży !!

FR. PRZYBECKI

POZNAŃ

ULICA 3 MAJA 3a

TELEFON Nr. 4151

FABRYKA LIKIERÓW
WYTŁOCZNIA SOKÓW
HURTOWNIA WIN
PROBIERNIA

SPECJALNOŚĆ:

„BONAPARTÓWKA“

— I —

„GÓRNOŚLĄZACZKA“

HISTORIA MIASTA POZNANIA.

ata założenia Poznania niewiadoma, do jego powstania przywiązana legenda o spotkaniu się w tym miejscu trzech wodzów słowiańskich: Lecha, Czecha i Rusa. Bielski wywodzi nazwisko od imienia własnego Pozny lub Poznan, które zachodziło u Lechitów i Chrobatów jeszcze w 12-tym wieku.

Tutaj była rezydencja Mieczysława I, który założył w Poznaniu w r. 968 pierwsze biskupstwo w Polsce i zbudował katedrę, w której pochowany. Poznań powiększył się znacznie za czasów Chrobrego, jako stolica olbrzymiego państwa tego króla, gdzie przyjmował Chrobry w r. 1000 cesarza Ottona, pielgrzymującego do grobu św. Wojciecha w Gnieźnie. Bolesław umarł w Poznaniu i pochowany w tutajszej katedrze. Po jego śmierci zburzyli miasto doszczętnie Czesi, podniosło się dopiero za czasów Kazimierza Odnowiciela.

**NAJDOBROWIŻE
LIKIERY.**

B. KASPROWICZ w GNIEZNIĘ

Po rozdzieleniu Polski między synów Krzywoustego, stał się Poznań stolicą książąt wielkopolskich. W r. 1139 oblega tutaj swych braci Władysław, najstarszy syn Krzywoustego; zwyciężony po krwawej bitwie. Ówczesne miasto wraz z zamkiem leżało na prawym brzegu Warty, na dzisiejszym Ostrowiu tumskim i po drugiej stronie Cybiny. Książę wielkopolski, Przemysław I zakłada w r. 1240 dzisiejsze miasto na lewym brzegu Warty, nadaje mu prawo magdeburskie a w r. 1253 przenosi doń mieszkańców Śródki. Grunt, na którym stało nowe miasto należał do biskupstwa poznańskiego, dla tego oddaje Przemysław miasto po prawym brzegu Warty na wieczyste czasy w posiadanie kapitule poznańskiej. Na wzgórzu, górującym nad miastem, wznosił zamek, w którym urodził się syn jego Przemysław, późniejszy król polski, zamordowany przez margrabiów brandenburskich w r. 1296 w Rogoźnie.

Po jego śmierci obwołali Wielkopoleanie królem Władysława Łokietka, lecz niezadowoleni z jego rządów wezwali na tron w r. 1300 na zjeździe w Poznaniu króla czeskiego, Wacława. W r. 1309 ukarał Władysław

J. GADOMSKI

MISTRZ PUSZKARSKI

POZNAŃ

UL. STRZELECKA 9

Łokietek ówczesnego wójta poznańskiego, Przemka, za zdradę i spalił podobno całe miasto.

Pod panowaniem Jagiellonów i Wazów dochodzi Poznań do najwyższego rozkwitu: około 1590 liczył Poznań, wraz z przedmieściami, około 30 tysięcy mieszkańców. Wojna szwedzka za Jana Kazimierza, spalenie i dwukrotne zrabowanie miasta w ciągu tej wojny w r. 1656 i 57 przez Szwedów i Brandenburchyków, nietolerancja religijna i częste pomory, trapiące ludność, przerwały dalsze rozwijanie się miasta.

Wojny za czasów saskich, zajęcie miasta przez Szwedów na przeciąg lat 5, od r. 1703—08, oblężenie przez Sasów i Rosjan, pod dowództwem Patkula i morowa zaraza, grasująca w r. 1709 przywiodły Poznań do zupełnego upadku. Ciągłe przemarsze wojsk to saskich, to pruskich, lub moskiewskich podczas wojny siedmioletniej i stąd wynikłe kontrybucje i ucisk ludności nie pozwoliły miastu podnieść się z nędzy i upadku.

Dopiero Komisja Dobrego Porządku, lustrująca Poznań w latach 1779—80 zaprowadziła porządek

FRANCISZEK DRABĘTOWICZ

POZNAŃ

[PLAC WOLNOŚCI 13]

PIERWSZORZĘDNY MAGAZYN

[MÓD MĘSKICH

NA MIARĘ

MATERJAŁY NAJLEPSZEJ JAKOŚCI STAŁE NA SKŁADZIE

NASZE MILJONOWE OBROTY

OSIĄGŃELIŚMY. LI TYLKO DZIĘKI
UMIARKOWANYM CENOM, STARANNEJ
I RZETELNEJ OBSŁUDZE, JAKO
I DOBROCI WYROBÓW
I TOWARÓW
NASZYCH!

» **POL** « POLSKA MECHAN. FABRYKA
WYROBÓW PAPIEROWYCH
(DAWN. COHN & SIEBURTH) T. Z. O. P.

POZNAŃ

TELEFONY:
3261 i 3264

GROBLA 14

ADR. TELEGR.:
„POL“

NAJKORZYSTNIEJSZE ŹRÓDŁO ZAKUPU

DLA SKŁADÓW PAPIERU, DRU-
KARŃ I ODSPRZEDAJĄCYCH!

HURTOWNIA
PAPIERU, MATERJAŁÓW PIŚMIENNYCH
I BIUROWYCH

FABRYKA WYROBÓW PAPIEROWYCH

w mieście oraz uzdrowiła oplakane stosunki finansowe miasta. Dzięki tej komisji miasto zaczęło się podnosić i Prusacy, wkraczając do Poznania po ostatnim rozbiórze Polski, zastali miasto już dość zamożne, prowadzące ożywiony handel.

W r. 1794 podczas powstania Kościuszki zajął Poznań na krótko generał Dąbrowski. W r. 1803 nawiedził miasto ogromny pożar, niszcząc doszczętnie kilka ulic. W r. 1806 witano uroczyście w Poznaniu Napoleona; zamieszkał on wówczas w kolegium jezuitskim. Od r. 1807—1815 był Poznań stolicą departamentu W. Ks. Warszawskiego. Uchwałą kongresu wiedeńskiego przyłączono Poznań do Prus, jako stolicę W. Ks. Poznańskiego.

W d. 27 grudnia 1918 oswobodziła się stolica Wielkopolski z pod jarzma pruskiego.

Za czasów polskich Poznań był siedzibą wojewody poznańskiego, generała Wielkopolski oraz biskupa poznańskiego. Za panowania St. Augusta przeniesiono trybunał z Piotrkowa do Poznania. Od r. 1818 jest Poznań stolicą archidiecezji gnieźnieńsko-poznańskiej.

P. CZARNECKI

UL. ZWIERZYŃECKA 8 POZNAŃ TELEFON 5477 i 5478

AUTOMOBILE - AWIATYKA
FABRYKA KAROSERJI
WARSZTATY

NAJWIĘKSZE GARAŻE W CAŁEJ FOLSCE I NA WSCHODZIE

PRZEWODNIK.

Wychodząc z dworca widzimy przed sobą most rozpięty nad torem kolejowym oraz ulicą dojazdową z miasta. Łączy on ulicę Towarową z przedmieściem Łazarzem. Na przeciw jego wylotu od strony Łazarza, znajduje się pierwszy plac wystawowy „Targów Poznańskich“. W środku tego placu wznosi się wieża, tak zwana „górnosłazka“, pozostałość z czasów wystawy niemieckiej w r. 1911. Idąc mostem na prawo, dochodzimy ulicą Towarową do drugiej części wystawy na placu Prezydenta Drwęskiego, dawniej Liwoniusza.

Idąc z dworca ulicą Dworcową w stronę miasta, dochodzimy do mostu nad przekopem kolejowym t. zw. Kaponierą i stamtąd na prawo ulicą Wjazdową obok gmachu uniwersytetu, noszącego nazwę Collegium Minus. Budynek wystawiony r. 1910 w stylu renesansu holenderskiego. Naprzeciw były zamek cesarski, wybudowany w tymże roku podług projektu prof. Schwechтена. Jest

Franciszek Zmysłowski

Poznań, ul. Półwiejska 12

OBUWIE I SKÓRA

hurtownie — detalicznie

Pracownia wytwornego obuwia

Warsztat reparacyjny

„PROMIEN” ZAKŁAD ELEKTRO-MECHANICZNY

Przyjmuje naprawy wszelkich aparatów
lekarskich, dentystycznych i fryzjerskich

Nawijanie - Przewijanie prądnic i silników Dynamomaszyn
Elektromotorów

Wykonuje wszelkie prace elektrotechniczne dla światła i siły

WŁAŚC. **LEON ADAMSKI**
POZNAŃ — RYNEK ŁAZARSKI Nr. 8.

to budynek w ciężkim stylu romańskim z czworoboczną wieżą, 73 m wysoką. W niej na dole kaplica, kopia Capella Palatina w Palermo, wykonana podług planów prof. Oettkera, zdobna w mazaiki, przedstawiające anioły i proroków. Nad wejściem do niej z ulicy znajduje się rzeźba, dzieło prof. Riegelmanna: Bolesław Kędzierzawy składa hołd cesarzowi Fryderykowi Barbarosie (w r. 1157 w Krzycku Małym w Wlkp). Wnętrze zamku zawiera wiele rzeźb tegoż profesora w stylu romańskim. Na pierwszym piętrze wielka sala przyjęć, wykładana marmurem, okna do niej darował hr. Hutten Czapski. Obecnie zamek służy do celów reprezentacyjnych, oprócz tego mieści się w nim ministerjum dla byłej dzielnicy pruskiej; część parteru i po jednej salce na II i III piętrze tworzy Collegium Minus uniwersytetu.

Naprzeciw pałacu stoją dwa budynki, Ziemstwo Krajowe i Dyrekcja Poczt, umyślnie wybudowane w stylu romańskim, aby stanowiły odpowiednie tło dla zamku. Na tyłach zabudowań pałacowych podpada gmach z kopułą, dawniej budynek „Komisji Kolonizacyjnej“

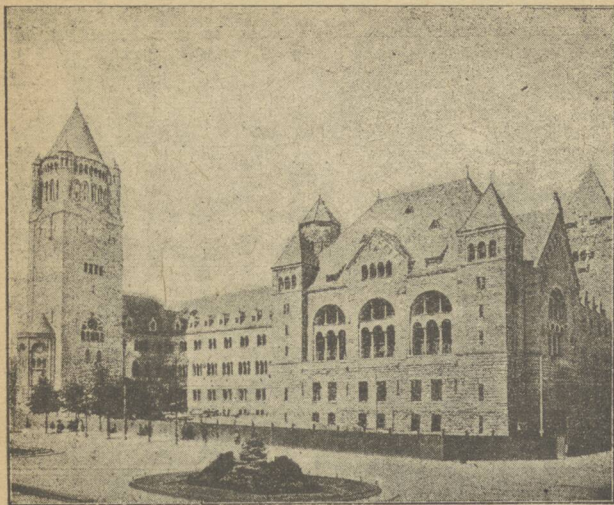
BORZYPH i S^{KA}.

Zakład wyrobów siodlarskich

Wyroby galanteryjno-skórzane
i przybory do
podróży

SPECJALNOŚĆ: Uprząż luksusowa

Zamek

dzisiaj „Komisji Osadniczej“, zajęty częściowo przez Collegium Medicum. Kopułę otacza 6 postaci z brązu, zakonnik Cystersa, Krzyżaka i 4 niemieckich chłopów i mieszczan, przedstawicieli kultury niemieckiej na ziemiach polskich. Na lewo od tego gmachu Teatr Wielki, dawn. teatr niemiecki, projekt prof. Littmana z Monachium. Mieści się w nim dramat i opera.

Od zamku ku środkowi miasta wiedzie długa, ruchliwa ulica św. Marcina. Z niej skręcamy w pierwszą poprzeczną ul. Gwarną. Dalszy ciąg ul. Gwarnej tworzy ul. Seweryna Mielżyńskiego i przy niej, pod nr. 26, stoi gmach najstarszego towarzystwa naukowego na ziemiach polskich byłego zaboru pruskiego, gmach Towarzystwa Przyjaciół Nauk, założonego w r. 1857.

RODACY! prosimy pałcie wyroby
swojskie i czysto polskie

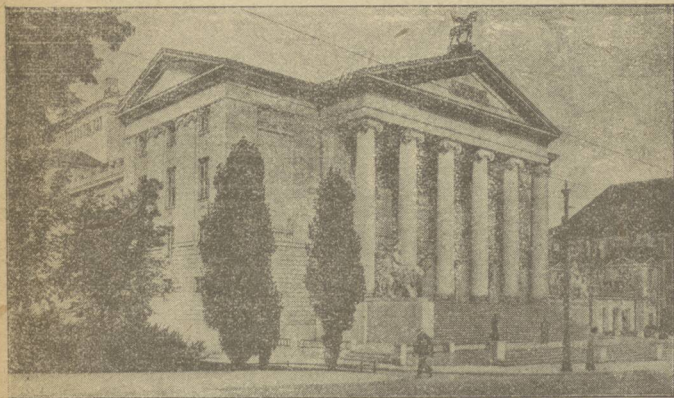
FABRYKA PAPIEROSÓW
DUBEC M. DROSTE
POZNAŃ

Jakość papierosów
DUBEC M. DROSTE

co do szlachetności,
wykwintnej woni i zdro-
wotności, niedościgłej
sięga wyżyny

W jednym skrzydle tego budynku w dziedzińcu, mieszczą się zbiory „Muzeum imienia Mielżyńskich“, składające się ze zbiorów archeologicznych, głównie dotyczących Wielkopolski i przyrodniczych. Oprócz tego zbiór

Teatr Wielki (Opera)

ORYGINALNE WÓDKI
DESEROWE LIKIERY

B. KASPROWICZ
W GNIEZNIE

historyczny i galerja obrazów, złożona z dzieł starych mistrzów holenderskich, francuskich, angielskich, włoskich i polskich do r. 1850. Drugie skrzydło zajmuje biblioteka T. P. N. wraz z archiwum. Na archiwum składa się przeszło 5800 rękopisów wtem 150 na pergaminie. Biblioteka liczyła w r. 1900 około 140000 tomów.

Od ul. Gwarnej prowadzi do placu Wolności ul. 27 Grudnia, najbardziej ożywiona ulica w Poznaniu. W pamiętnym dniu 1918 r. wojsko pruskie zdzierające na tej ulicy sztandary polskie i koalicyjne, wywieszone na przybycie Paderewskiego, wywołało obronę, zakończoną oswobodzeniem z pod jarzma zaborczego. W podwórzu kamienicy pod nr. 18 stoi niepozorny budynek „Teatru Polskiego“, wystawiony z narodowych składek w r. 1875. W przedsionku teatru biust Słowackiego, dłuta W. Marcinkowskiego. Mieści się tutaj dramaf i komedja.

Na placu Wolności podpada nam gmach, ozdobiony kolumnami korynckimi; jest to Biblioteka Raczyńskich założona i подарowana miastu w r. 1829 przez

FABRYCZNY SKŁAD OBUWIA

WŁAŚC.: MICHAŁ WALCZAK

POSIADA NA SKŁADZIE

WIELKI WYBÓR OBUWIA

W NAJWYŻSZYCH GATUNKACH

POZNAŃ

Ul. Pocztowa 3 Telefon 4129

BACZNOŚĆ !!!
OBUWIE LUKSUSOWE

Teatr Mały (Dramat i Komedja)

hr. Edwarda Raczyńskiego, dobroczyńcę miasta. Zawiera kilkadziesiąt tysięcy dzieł, głównie odnoszących się do polskiej literatury i historii. Przedzielony ulicą od Bibl. Raczyńskich wznosi się na rogu ul. Nowej i Aleji Marcinkowskiego budynek muzeum Wkp., dawn. imienia Fryderyka III, skończony w r. 1894. Muzeum posiada wartościowe zbiory archeologiczne, historyczne, przyrodnicze i artystyczne. Najcenniejszą częścią jest jednakowoż galerja obrazów, spuścizna po hr. Atanazym Raczyńskim, bracie wspomnianego hr. Edwarda R. ofiarowana miastu przez hr. Zygmunta Raczyńskiego, ordy-

nata na Obrzycku. Już po objęciu muzeum przez władze polskie powiększyła się galerja przez obrazy współczesnych mistrzów polskich. W świetlicy muzealnej wystawiono projekt gipsowy „Pochodu na Wawel” Szymanowskiego. Drugi narożnik tworzy Bazar, założony za przyczyną Karola Marcinkowskiego jako ostoja polskiego handlu. Zawiera również hotel. Z okna tego hotelu przemawiał Padarewski w r. 1918 do zgromadzonej na jego przybycie ludności. W r. 1848 była tu siedziba Komitetu Narodowego.

Ulica, przy której stoją oba te budynki, są to Aleje Marcinkowskiego, przedtem ul. Wilhelmska, za czasów Księstwa Warszawskiego Aleje Napoleona. Idąc nią w górę, mijamy pomnik Hygiei, dłuta Wolffa, fundacji hr. Edwarda Raczyńskiego. Głowa Hygiei odtwarza podobiznę żony fundatora Konstancji z Potockich. Ulicę zamyka kościół św. Marcina, założony przez Przemysława I, w dzisiejszej formie zbudowany w 16 wieku. Obok wogrodzie, pomnik Adama Mickiewicza, dłuta Oleszczyńskiego, wystawiony w r. 1859, pierwszy na ziemiach polskich. Idąc Alejami Marcinkowskiego

RYSUNKI I LITOGRAFJE

WYKONUJE STARANNIE, SZYBKO I TANIO

MAĆKOWIAK I SPRINGER

ZAKŁAD RYSOWNICZO-LITOGRAFICZNY

POZNAŃ-WILDA

UL. RÓŻANA 21

WŁADYSŁAW RADOMSKI TOW.
ARC.

Bank Rolniczo-Handlowy

POZNAŃ, PLAC WOLNOŚCI № 17.

ADRES TELEGR.: „WUR“ — POZNAŃ.

TELEFONY: 1007. 1438. 3121. 3529.

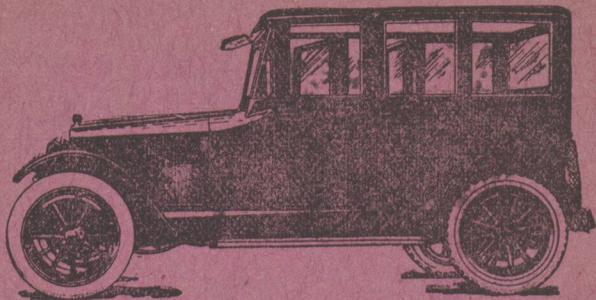
SKRZYŃKA POCZTOWA 209.

Oddziały: w Gdańsku, Pfefferstadt 1—2.
„ Warszawie, Warecka 9
„ Toruniu, Stary Rynek 22.

Zakup i sprzedaż
wszelkich ziemiopłodów
nasion i sztucznych nawozów.

Import

Eksport.

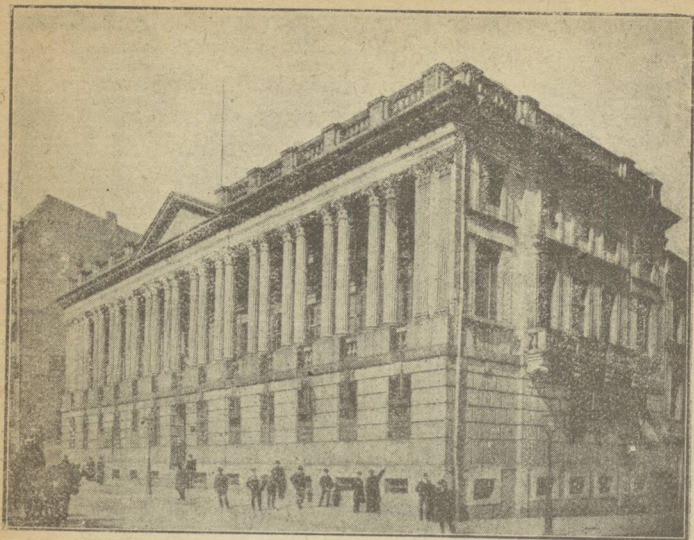
POZNAŃSKA FABRYKA AUTOMOBILI

„PFA“

w Poznaniu

właśc. inż. **W. HEMPOWICZ.**

Niniejszem podaję Sz. Klienteli do wiadomości, iż w miesiącu marcu rb. wykończę pierwszą serję polskiego samochodu marki „PFA“, typ I. 4/12 HP. 4-cylindr., 2 i 3 osob. z oświetl. elektr. z wszelkimi nowoczesnymi urządzeniami. Zainteresowanym służę bliższymi danymi, projektami, rysunkami, fotografiami etc.

Biblioteka Raczyńskich

w dół, przechodzimy obok głównego urzędu pocztowego; naprzeciw niego stoi fontanna Kronthalów z r. 1909, pomysł rzeźbiarza Lederera. Pod nr. 1 dom Królowej Jadwigi, gdzie za czasów niemieckich mieściły się biura Straży i Rady Narodowej. Zamyka ulicę z tej strony gmach Dowództwa Okręgu Korpusu VII, zbudowany na miejscu, gdzie w r. 1848 stracono emisarjurza Babińskiego.

Ulicą Nową, przebitą w r. 1838, schodzimy z placu Wolności na Stary Rynek. Na lewo mijamy tak zw. Zamek Przemysława, zbudowany w r. 1253 przez Przemysława I, założyciela miasta na lewym brzegu Warty. Urodził się tutaj w r. 1257 syn jego, również Przemysław, późniejszy król polski. W łaźni, u podnóża góry zamkowej, miano udusić w r. 1285, jak legenda głosi,

żonę Przemysława II, Ludgardę, księżniczkę serbsko-lużycką. Zamek odnowił Kazimierz W.; on i następcy jego często tutaj przebywali. W r. 1536 odbudował go po spaleniu Andrzej Górka, ówczesny generał Wielkopolski. W r. 1574 urządziła w jego murach szlachta wielkopolska świetne przyjęcie Henrykowi Walezjuszowi, jadącemu na koronację do Krakowa. Niszczony dwukrotnie przez najazdy szwedzkie popadł w zupełną ruinę, z której go podźwignął generał Wielkopolski, Kazimierz Raczyński. Zamek był za czasów polskich aż do ostatniego rozbioru siedzibą starostwa grodzkiego. Od r. 1869 zajęty na archiwum państwowe. Archiwum posiada akta grodzkie i ziemskie całej Wielkopolski, (większą część archiwum starostwa grodzkiego wywieźli Rosjanie w r. 1771). Oprócz tego wiele oryginalnych dokumentów skasowanych klasztorów w Wielkopolsce. Najstarszym dokumentem jest oryginał aktu założenia klasztoru Cystersów w Łęknie przez wojewodę Zbiluta w r. 1153, ozdobiony pieczęcią arcybiskupa

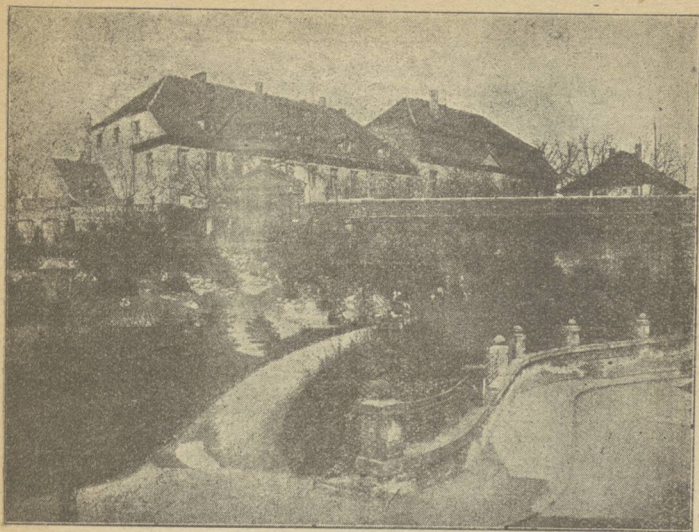
**WSZECHPOLSKA
AGENCJA**

POŚREDNICTWA

TEL. 2834 POZNAŃ DŁUGA 5

POŚREDNICZY w kupnię, sprzedaży i zamianie wszelkiego rodzaju obiektów w kraju i zagranicą. Zakupuje na własny rachunek.

UŁATWIA uzyskanie pożyczek i lokuje kapitały. Poleca: Nieruchomości miejskie i wiejskie, składy, tudzież szereg innych przedsiębiorstw

Gród Przemysław

gnieźnieńskiego Jana, jedyną znaną w polskich dokumentach. Obok zamku widzimy resztki starych murów miejskich.

Naprzeciw kościół Franciszkanów, bogaty barok, wykończony w r. 1730. Zawiera kilka pomników z 18 wieku. W wielkim ołtarzu obraz św. Antoniego i kopja Madonny Murilla. Przed nim barokowe stalle z intarzjami z kolorowego drzewa i perłowej masy. W lewej nawie zwraca uwagę ołtarz z srebra i hebanu. W kaplicy M. Boskiej portret ks. Wojciecha Zawadzkiego (um. r. 1680), gwardjana tutajszego klasztoru, który się wiele przyczynił do budowy kościoła. Ozdoby malarskie w kościele są dziełem Franciszkanina Adama Swacha, zakonnika poznańskiego konwentu, a sztukaterje

SPÓŁKA AKCYJNA
„TKANINA“
POZNAŃ

ADRES TELEGR.: „TKANINA“ TELEFON 3455

KAPITAŁ: 85 000 000,— Mk.

(WSZYSTKICH ODDZIAŁÓW)

FABRYKA MATERJAŁÓW WEŁ-
NIANYCH MĘSKICH I DAMSKICH
FABRYKA TRYKOTÓW

W ŁODZI, UL. SIENKIEWICZA 113

ADR. TELEGR.: „TKANINA“

ODDZIAŁY HURTOWNE!

- I. POZNAŃ, Stary Rynek 51
- II. Pomorska Spółka Akcyjna „Tkanina“ Adr. telegr.: „Tkanina“, GRUDZIĄDZ, Kościelna 10
- III. Hurtownia Włókiennicza Zjednoczonych Ziemi Polskich w ŁODZI, Sp. z ogr. odp. Adr. tel.: „Ziempol“
- IV. Skład fabryczny: WARSZAWA, ulica Bodena 3 tel. 280-82

W organizacji: LWÓW — GDAŃSK — WILNO.

KONTO BANKOWE: Bank Związku Spółek Zarobkowych Poznań
Łódź, Gdańsk, Warszawa, Grudziądz - Bank Polskich Kupców
i Przemysłowców Chrześcijan w Łodzi. Polska Krajowa Kasa Poż.

dziełem jego brata, Antoniego. W sklepach chowali się urzędnicy grodu poznańskiego.

W rynku podpada przedewszystkiem Ratusz, drugi po Wawelu najpiękniejszy zabytek renesansu w Polsce. Pierwotny budynek w pierwszych czasach po założeniu miasta był przypuszczalnie drewniany. W 1300 stanął na jego miejscu gmach w stylu gotyckim, rozszerzony w r. 1503, przebudowany po pożarze około roku 1555 w dzisiejszej formie przez architekta włoskiego Jana Baptistę di Quadro. Dziełem tego samego budowniczego miała być kamienica pod nr. 7 na ul. Wrocławskiej, niegdyś własność słynnego lekarza poznańskiego, Józefa Strusia. Najazdy nieprzyjacielskie i wojny domowe w 17 i 18 stuleciu zamieniły Poznań w kupę gruzów, nieprzepuściły i ratuszowi, który przy końcu 18 wieku groził ruiną. W r. 1783 odnowiony z gruntu staraniem generała Wielkopolski Kazimierza Raczyńskiego i wiceburmistrza poznańskiego Wacława Natalego, przyczem zmieniono nieco dawniejszą jego postać od drugiego piętra począwszy. Parter, pierwsze i drugie piętro nie uległy wielkim zmianom ani zewnątrz ani wewnątrz.

**BIURO
TECHNICZNE „STATOBKON”**

E. LEWANDOWSKI

b. inżynier Policji budowl. miasta Poznania

**Wykonuje statystyczne obliczenia, projekty
i kosztorysy wszelkich konstrukcyj przy bu-
dowlach na- i podziemnych, oraz mostów.**

Przyjmuje także kierownictwo budowli.
Specjalność: żelbeton.

UL. MASZTALARSKA Nr. 8 a i.

ODBIORCA

CZY DUŻY - CZY MAŁY
CZY STARY - CZY NOWY

OTRZYMA STALE ZE SKŁADU I NA ZA-
MÓWIENIE WYROBY CUKIERNICZE FIRMY:

PAROWA FABRYKA CUKRÓW
DESEROWO-CZEKOŁADOWYCH,
KARMELKÓW I MARMELAD

ED. LITWIŃSKI

TOWARZYSTWO Z OGRANICZONĄ PORĘKĄ

POZNAŃ

UL. WARSZAWSKA 9/10

TELEFON Nr. 20-43

ADRES TELEGR.:
TWO LITWIŃSKI

KONTA BANKOWE:

Bank Poznański Tow. Akc.
Bank Związku Spółek Zarobkowych Tow. Akc.
Bank Przemysłowców Tow. Akc. - Polski Bank
Handlowy Tow. Akc. Oddział „Stary Rynek“
Konto czekowe w P. K. O. Nr. 202 941
W POZNANIU

Wyłączna sprzedaż naszych wyrobów na Małopolskę
HURTOWNIA KOLONIALNA Tow. z o. odp.

LWÓW, ul. Klementyny-Tańskiej No. 3

Ratusz

Naówczas też postawiono nową wieżę ratuszową, wysokości 70 mtr., ozdobioną orłem i zaprowadzono na niej, z rozkazu Komisji Dobrego Porządku, pierwszy gromochron w Poznaniu a drugi w Wielkopolsce (pierwszy założony kilka lat przedtem na wieży kościelnej w Rawiczu). Renowacją ówczesną kierował Hoene, ojciec słynnego filozofa Hoene-Wrońskiego. Najnowsza restauracja datuje od r. 1913, wykonana na koszt rządu pruskiego wedle projektu Teubnera.

Na parterze od frontu wielka sala przyjąć. Wchód przez drzwi w stylu renesansu. Drugie drzwi w tej sali w stylu gotyckim z r. 1508, zdobne w herby Polski i miasta Poznania. Na sklepieniu opartem na dwóch słupach, pokrytych ornamentem roślinnym, widzimy herby Polski, Litwy i miasta Poznania, inicjały Zygmunta i datę 1555. Na pierwszym piętrze znajduje się sala królewska, dawniej trybunalska. Na sklepieniu 4 postaci kobiece, oprócz tego w sali portrety książąt Przemysława I i Bolesława kaliskiego, założycieli miasta i posąg St. Augusta, przedstawionego w zbroji. Portrety dwóch książąt, freski na sklepieniu i postaci królów na froncie ratusza (zamalowane przy ostatniej renowacji) są dziełem malarza Amona w r. 1618. Amon wywołał w mieście rozruchy żydowskie i naraził magistrat na długoletnie procesy z gminą żydowską, malując na fasadzie ratusza Żydów, jadących na świniach. Ładny kominiek renesansowy z 16 wieku, przeniesiony z wagi miejskiej, stoi w przytykającej sali sądowej. Na drugim piętrze warto jeszcze obejrzeć tak zwaną salę złotą. W piwnicy ratuszowej, zamienionej obecnie

MEBLE

Specjalnie
całkowite pokoje jak

MEBLE

**SYPIALKI, JADALNI,
POKOJE MĘSKIE I DAMSKIE**

wykonuje starannie i przy cenach przystępnych

W. RADLIŃSKI

FABRYKA MEBLI

POZNAŃ

GROBLA 17

MEBLE

MEBLE

na restaurację, zachowały się sklepienia gotyckie z lwami czeskimi na zwornikach, pochodzące z 14 stulecia. Ratusz jest połączony galerją z domem miejskim, bezstylowym budynkiem, wybudowanym na miejscu starej wagi miejskiej, pochodzącej z r. 1470. Oprócz sali posiedzeń mieści się w tak zwanym nowym ratuszu biblioteka oraz archiwum miejskie, które jest jednym z najlepiej zachowanych w Polsce. Przywileje zaczynają się w nim od r. 1253, akta radzieckie od r. 1398, akta sądu kupieckiego od r. 1430, akta wójtowskie od r. 1501, akta kryminalne od r. 1502, akta szafarskie od r. 1582. Ale pominiawszy te akta znajduje się w nim mnóstwo innych dokumentów, dotyczących się kościołów, szpitali, rozmaitych bractw i t. d. Najdawniejszy zabytek języka polskiego jest z r. 1463.

Przed ratuszem stoi fontanna z rzeźbą, przedstawiającą porwanie Proserpiny i pręgierz kamienny, postawiony w r. 1536 z kar pieniężnych, ściąganych od kobiet niższego stanu, strojących się nadmiernie. Pod nim stawiano na widok publiczny złoczyńców, na

WSZELKIE PRACE W ZAKRES
KOSZYKARSTWA

WCHODZĄCE, WYKONUJE

WACŁAW WICHŁAGZ, POZNAŃ

ULICA KRZYŻOWA 6. — WILDA

F. ŁAKOMY

BANK KOMISOWY

LESZNO (POZN.)

PLAC DR. METZIGA Nr. 20

TELEFON 310

Pośredniczy w kupnie
i sprzedaży majątków
ziemskich, kamienic, wil,
i wszelkich realności

Rzetelna usługa!

Warunki solidne!

śmierć haniebną skazanych, a częściej jeszcze smagano różgami kobiety nierządnego życia lub też dopuszczających się drobnych kradzieży. Posąg Rolanda na przęgierzu służy jako symbol prawa magdeburskiego. Trochę dalej widzimy studzienkę z bamberką, fundacji Goldenringów. Naprzeciw ul. Wrocławskiej figura św. Jana Nepomucena z r. 1724. W środku rynku stoi odwach, wystawiony na rozkaz Komisji Dobrego Porządku przez miasto w r. 1787 w stylu klasycznym. W tym samym stylu, przechodzącym w empire, naprzeciw odwachu, pałac Działyńskich, najpiękniejsza bezprzecznie kamienica w Rynku. Wybudowany w r. 1800, posiada rzeźby na attyce i tympanionie. Zdobí go herb Działyńskich „Ogończyk“. Był on własnością Tytusa i ostatniego z rodu, Jana Działyńskiego, dziś należy do hr. Władysława Zamojskiego z Kórniku. W r. 1863 siedziba głównego komisarza narodowego na zabór pruski, był nim Jan Działyński. Wskutek znalezienia u niego, podczas rewizji, papierów, kompromitujących wielu obywateli, nastąpiły wówczas masowe aresztowania działaczy polskich w Poznaniu i na prowincji.

TELEFON Nr. 8

HURTOWNIA KOLONIALNA

ARTYKUŁÓW
SPOŻYWCZYCH
I DESTYLACJA

ST. MICHAŁSKI, BOREK

TELEFON Nr. 8

DOM HANDLOWY DRWĘSKI I SKA.

SKA. ZAP. Z O. POR.

POZNAŃ, ŚW. MARCIN Nr. 41

TELEFON Nr. 1857

Adres dla listów: Skrzynka pocztowa 101

Adres telegr.: Transpol-Poznań

Pocztowe konto czekowe:

Nr 20006

Załatwia wszelkie transakcje
handlowe na rachunek
własny lub innych

Kupuje i sprzedaje wszystkie
ziemiopłody, produkty
spożywcze i drogeryjne

Przeprowadza eksporty i im-
porty zagraniczne wszel-
kich towarów

Pośredniczy w sprzedaży i za-
kupnie nieruchomości,
lasów i t. p.

Uskutecznia wszelkie transakcje
hipoteczne i t. d.

IMPORT!

KOMIS!

EXPORT!

Fara

Z Rynku ul. Jezuicką dochodzimy do fary, jednego z najpiękniejszych kościołów barokowych w Polsce. Budowali go Jezuici od r. 1651 do 1705 podług planów rektora ks. Bartłomieja Wąsowskiego. Z chwilą skasowania zakonu przeniesiono do niego kościół farny po upadku właściwej kolegiaty farnej pod wezwaniem św. Marji Magdaleny, która stała na dzisiejszym Nowym Rynku. Dlatego też parafia do dziś dnia zatrzymała nazwę parafi św Marji Magdaleny, choć dzisiejszy kościół farny jest pod wezwaniem św. Stanisława. Założenie fary trzynawowe w formie krzyża. Dawniej była

nakryta kopułą, musiano ją jednakowoż znieść w końcu 18 stulecia, bo okazała się za ciężką dla fundamentów. We fasadzie posągi barokowe św. Wojciecha, Stanisława i Ignacego. Wnętrze świątyni zdobią potężne kolumny z czerwonego marmuru, zakończone kapitelami korynckimi, wspierające sklepienie. W wielkim ołtarzu obraz Smuglewicza „Wskreszenie Piotrowina”. W bocznych ołtarzach obraz św. Stanisława Kostki i św. Ignacego Lojoli, przez jednych przypisywane Czechowiczowi, przez drugich Grodzickiemu, generałowi artylerji króla Władysława IV. i Jana Kazimierza. Parę nagrobków, pomiędzy innemi ks. Kaspra Drużbickiego, rektora kolegium jezuickiego w Poznaniu, zm. w r. 1662, oraz tablica pamiątkowa ks. Józefa Rogalińskiego, słynnego przyrodnika. W kościele tym składały d. 7 maja 1793 r. stany zabranych ziem polskich hołd królowi pruskiemu. Obok olbrzymi gmach klasztorny pojezuicki, wykończony w r. 1733. Jezuitów sprowadził do Poznania z Brunsbergji, gdzie się znajdował ich pierwszy klasztor na ziemiach polskich, Adam Konarski, biskup poznański, w r. 1570 i nakłonił miasto do oddania im w wieczyste

**GODŁA MOSIĘŻNE, HERBY, MONOGRAMY
WPISY W ZŁOCIE I SREBRZE, RÓŻNE KLISZE**

FABRYKA STEMPLI LEON JASZEWSKI

POZNAŃ, STRELECKA 32

posiadanie kościoła św. Stanisława, dwóch szpitali i szkoły miejskiej, przy tym kościele leżących. Kollegium zawierało przed kasacją zakonu olbrzymią aptekę z laboratorium, bibliotekę, składającą się w r. 1773 z kilkunastu tysięcy tomów, gabinety, fizyczny i botaniczny, pomnożone w ostatnich latach przed zniesieniem kongregacji staraniem Józefa Rogalińskiego i obserwatorium astronomiczne, zaopatrzone w instrumenty kosztem Marii z Leszczyńskich, królowej francuzkiej, żony Ludwika XV. Oprócz tego znajdowała się tutaj szkoła jezuicka, dawniej miejska, dzisiejsze gimnazjum św. Marii Magdaleny, którą później przenieśli Jezuici do gmachu naprzeciw kościoła klasztornego, w którym się mieściła, już jako gimnazjum, do połowy zeszłego wieku. Kollegium poznańskie wydało wielu uczonych ludzi, pomiędzy innymi wspomnieć należy Mateusza Bembusa, sławnego mówcę kościelnego, który objął po Skardze urząd kaznodzieji królewskiego i Józefa Rogalińskiego, autora pierwszej fizyki w języku ojczystym. Pierwszym rektorem był Jakób Wujek, tłumacz pisma świętego na język polski. W gmachu poklasztornym

FRANCISZEK DRABĘTOWICZ

POZNAŃ

PLAC WOLNOŚCI 13

PIERWSZORZĘDNY MAGAZYN

MÓD MĘSKICH

NA MIARĘ

MATERJAŁY NAJLEPSZEJ JAKOŚCI STAŁE NA SKŁADZIE

FABRYKA CZEKOLADY, CUKRÓW I BISKWITÓW

Venetia-J.A.

POZNAŃ-UL. DĄBROWSKIEGO 97-NR. TEL. 1965

BRONDA

Leszczyńska Fabryka Cukierków

Pierników i Biskoptów

w

Lesznie

PIEKARNIA i CUKIERNIA

z elektr. zap. maszyn, wyposa-
żona w wszelkie techniczne oraz
hygieniczne zdobycze nowoczesne

kilkakrotnie odznaczone

wyroby cukiernicze oraz pie-
karskie znanej pierwszej dobroci.

Pieczyno na uroczystości.
Wszelkie zamówienia.

Kazimierz Knast

dawn. HEPPNER

ul. 3 Maja 6.

Telefon 1986.

Zwiedzenie przedsiębiorstwa
:-: mile widziane. :-:

mieszkał w r. 1806 Napoleon, a od r. 1815-30 Antoni ks. Radziwiłł, namiestnik ówczesnego Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Dzisiaj mieszczą się w jego murach biura wojewódzkie.

Idąc od kolegium jezuickiego ul. Klasztorną do ul. Wodnej, przechodzimy obok dawnego pałacu Górków. Wybudowany w r. 1548, jak to wskazuje data umieszczona na rzeźbionym renesansowym portalu. Dzisiaj zamieniony na kamienicę czynszową. Zbudowany był, jak na ówczesne czasy, z niesłychanym przepychem. Kronika klasztoru Benedyktynek powiada, że w pałacu Górków wszystkie rynny, nawet te, które z wyższych pięter nieczystości na dół sprowadzały, były z mosiądzu. Na wierzchu tego gmachu znajdował się płaski dach miedzią grubą pokryty i na kilka łokci ocembrowany a na nim sadzawka, napelniona różnego rodzaju rybami. Górkowie otworzyli tu pierwszy zbór luterski w Poznaniu. Pierwszym podobno duchownym przy zborze tym był sławny Seklucjan, były kaznodzieja niemiecki u fary. Zbór ten istniał z małemi przerwami aż do śmierci ostatniego z Górków, Stanisława,

Najstarszą firmą
na

SZTUĆCE

srebrne i posrebrzane jest w Poznaniu

J. STARK

przy ulicy Nowej 7/8.

Polecam obrączki ślubne i wykonuję reparacje wszelkiego rodzaju w zakres złotnictwa wchodzące.

ODDZIAŁY:

Warszawa, Gdańsk, Łódź,
Zbąszyń, Wronki, Wilno,
Białystok, Lwów,
Równe

Własny park samochodowy

Stala komunikacja samo-
chodowa między:

Poznaniem - Łodzią

Warszawą

i z powrotem
oraz

Poznań
i Bydgoszcz

Centrala

POZNAŃ

Wielkie Garbary 18

Telefon 3175 i 3176

Adr. telegr.: LLOYD

Za granicą

Międzynarodowi Spedytorzy

SCHOBERT & Co

Berlin C. 2, Hamburg,
Babimost, Stęcz, Krzyż

PRZEPROWADZAMY

Transporty lądem i morzem w Kraju
oraz przez wszystkie granice Polski.
Wszelkie formalności handlowo-celne.

Własne składy, własne agentury w większych miastach
Polski i za granicą. Finansujemy zaliczki, inkaso ct.

w r. 1593. Od jego spadkobierców, Czarnkowskich, nabyło pałac miasto i ofiarowało na klasztor zakonowi Benedyktynów, sprowadzonych z Chełmna.

Ul. Wodną wchodzimy z powrotem na Stary Rynek, mijamy kamienicę pod daszkiem, pochodzącą z r. 1570. Z okna pierwszego piętra tej kamienicy miał wypaść król August II, będąc widocznie mocno podchmielonym. Zatrzymał się na daszku, który widzimy jeszcze po dziś dzień.

Przez dzielnicę, zamieszkaną ongiś prawie całkiem przez żydów, wiodą dwie główne ulice. Jedna, ulica Żydowska, przy której kościółek Pana Jezusa. Przywiązana doń legenda, że w tym miejscu, w sklepie kamienicy Świdwów Szamotulskich, mieli żydzi kłuć hostje. Kościółek pochodzi z r. 1702. W sklepie znajduje się studnia, której woda miała uzdrawiać bóle oczu. Kaplica jest dzisiaj własnością ks. ks. Jezuitów. Drugą ulicą jest Wronecka, którą idąc, mijamy były kościół Katarzynek wraz z klasztorem. Zakonnice re-guły św. Dominika zostały tutaj sprowadzone w r. 1281 przez Przemysława II, księcia Wielkopolskiego. Kościół,

ŚWIATOWID

urządza

REKLAMĘ KINEMATOGRAFICZNĄ

w wszystkich kinach ro-
zmańskich i w wszystkich
miastach byłego zab. pr

POZNAŃ, WAŁY KR. JADWIGI Nr. 3
TELEFON Nr 41-81

gotyk, pochodzi z 15 wieku, wieżę utracił podczas oblężenia Poznania przez Patkuhla w r. 1704. Po kasacie zakonu służył jako magazyn wojska pruskiego. Chciał go wyrestaurować w r. 1843 hr. Edward Raczyński, ale przeszkodziła mu w tem śmierć. W przeszłym roku, na zjeździe Ligi Katolickiej w Poznaniu, oddał go dowódzca tutejszego D.O.Gen. do dyspozycji władzy kościelnej. Do budynków klasztornych przytyka stara baszta, pozostałość po murach miasta. Druga taka baszta znajduje się w podwórzku kamienicy przy ulicy Podgórnej.

Na pl. Stawnym stajemy przed wspaniałą bóżnicą żydowską w stylu bizantyjskim, datuje od r. 1908.

Stamtąd ul. św. Wojciecha do kościoła pod wezwaniem tego świętego. Data jego założenia bliżej nieznaną, przypuszczalnie w 13 stuleciu. Stoi na wzgórzu, skąd roztacza się ładny widok na miasto. Trzynawowy gotyk, z gwiaździstym sklepieniem, pochodzący z 16 wieku. Kościół posiada nowoczesną polichromię i witraże prof. Mehoffera z Krakowa. Tutaj był w podziemiach grób rodziny Naramowskich, dziedziców wsi

Kościół pobernardyński

Naramowic pod Poznaniem. Kilka wizerunków tej familji dotąd w kościele widzieć można. W początkach zeszłego wieku przeniesiono też z kościoła Karmelitów bosych nagrobek Stanisława Strykowskiego, chorążego poznańskiego, zmarłego w r. 1669. Zewnątrz tablica pamiątkowa dr. Karola Marcinkowskiego i nagrobek ks. Turskiego, zmarłego r. 1592. Naprzeciw wzgórza św. Wojciecha kościół poklasztorny Karmelitów bosych pod wezwaniem św. Józefa. Po wypędzeniu zakonników zamienili Prusacy kościół na śpichrz, później nawet na stajnię dla koni. Około połowy zeszłego stulecia przerobiono go na kościół garnizonowy ewangelicki.

W r. 1919 wrócony katolikom. Znajdujemy w nim nagrobek Alberta Konarzewskiego (zm. r. 1668).

Ul. Wielka wiedzie od St. Rynku w stronę mostu Chwaliszewskiego na Warcie. Przy poprzecznej ulicy, ul. Szewskiej, leży kościół poddominikański. Założony około połowy 13 wieku przechodził najróżniejsze koleje losu. Niszczony kilkakrotnie przez pożary, powódzie i wojny, ostatni raz przez pożar w r. 1803, utracił wiele ze swej świetności. Pierwotny swój wygląd zachowała jedynie kaplica Różańcowa, dobudowana do głównego budynku w 17 wieku przez przeora Łukasza Szamotuńskiego. Nagrobek z piaskowca tego przeora w przejściu z kościoła do kaplicy Różańcowej. Tutaj stoi także kamienna chrzcielnica gotycka z 16 stulecia. Na prawo od kaplicy dwa skrzydła starego gotyckiego krużganku z ładnymi witrażami. W samym kościele zabytków dość mało. Wymienić tu należy stalle barokowe z 17 wieku z wcale udanymi płaskorzeźbami z życia św. Jacka i Dominika i brązową płytę nagrobkową kasztelana lwowskiego, Feliksa z Paniewa, zm. r. 1488, wodza wojsk Kazimierza Jagiellończyka.

Sprzedaż wyłącznie hurtowa

PELAGIA **A**NFLINK z d. **W**EYCHAN

FABRYKA GORSETÓW
I ELEGANCKIEJ BIELIZNY

Poznań, Chwaliszewo 76 II

Telefon 3897

Rok założenia 1919

Wyszła z pracowni Piotra Vischera w Norymberdze. W historii klasztoru dominikańskiego pod datą r. 1657 znajduje się następująca wzmianka. Po zajęciu Poznania przez wojska Karola Gustawa dopuszczali się Szwedzi niesłychanych gwałtów względem Dominikanów. Między innemi nakazali księdzu Wojciechowi Siekielewiczowi, ówczesnemu przeorowi, złożyć w przeciagu trzech dni pod utratą życia 10000 tynfów kontrybucji. W skarbcu klasztornym zaledwie się 1600 tynfów znalazło, pożyczyc zaś taką sumę w mieście, wycieńczonem zdzierstwami nieprzyjaciela, wydawało się niepodobieństwem. Ks. Siekielewicz wtrącony został do więzienia i gotował się na śmierć. Wybawiła go od pewnej śmierci a klasztor od zniszczenia wdowa po bogatym kupcu poznańskim, nazwiskiem Rydt, wyznania augsburskiego, wypłaciwszy komendantowi szwedzkiemu za Dominikanów 7000 tynfów. Naprzeciw kościoła dominikańskiego stoi stara bożnica żydowska.

Wzdłuż kościoła Dominikanów, ul. Dominikańską, dochodzimy do ul. Wielkich Garbar, przecinającej ul. Wielką. Ul. Wielkie Garbary wychodzi z jednej strony

M. TATARCZEWSKI

POZNAŃ,

POCZTOWA N° 3
TELEFON N° 3938

WYBOROWY SKŁAD CZEKO-
LADY I CUKRÓW, WYROBÓW
SWOJSKICH I ZAGRANICZNYCH

oraz KAKAO, KAWA, HERBATA

SPECJALNOŚĆ:

BOMBONIERY I KARTONY
LUKSUSOWE

Hurtownie -- Detalicznie

na pl. Bernardyński, przy którym leżą kościół oraz klasztor pobernardyński i zakład Sióstr Miłosierdzia. Klasztor i kościół Bernardynów, założony poza murami ówczesnego miasta w r. 1456, był narażony, jak i wszystkie inne gmachy, leżące na przedmieściach Poznania, na częste niszczenia podczas najazdów szwedzkich i wojen domowych. Sąsiedztwo Warty, która regularnie co kilka lat rujnowała budynki klasztorne, nie przyczyniło się też do zachowania kościoła Bernardynów do naszych czasów w stanie pierwotnym. Świątynia, tak jak ją dzisiaj widzimy, pochodzi z r. 1750. Wybudowana w stylu barokowym z dwoma wysokimi wieżami nie zawiera żadnych prawie pamiątek. Jedyne nagrobek, pochodzący z r. 1789, wojewody gnieźnieńskiego, Franciszka Kęszyckiego, znajduje się na Jewo przy wejściu, na prawo zaś tablica pamiątkowa poety Teofila Berwińskiego. Wizerunki i tablice herbowe osób pochowanych w podziemiach, które niegdyś wisiały na ścianach, usunięto po kasacie zakonu i zamienieniu kościoła na gimnazjalny i wojskowy. Obok przybudowana w r. 1609 kaplica Loretańska, naśladowanie domku Matki Boskiej

JAN DEIERLING

DAWN. P. MORGENSTERN

ZAŁOŻ. 1898 r. **POZNAŃ** TELEFON 3518
SZKOLNA 3

Hurtownia żelaza, narzędzi i emalii

**Sprzęty kuchenne, łyżki aluminiowe, noże
i widelce, łóżka metalowe, piece żelazne**

Konto P. K. K. P.

Adres telegr. FERRUM Poznań

w Loretto. Do klasztoru przylega budynek gimnazjum Marii Magdaleny, wzniesiony w połowie przeszłego stulecia, dawniejsza szkoła jezuicka. Naprzeciwko kościoła Bernardynów widzimy zakład i szpital Sióstr Miłosierdzia. Przytyka do niego kościółek Przemienienia Pańskiego. Obydwa gmachy datują od r. 1603, restaurowane w r. 1660 po spaleniu ich przez Szwedów. Były niegdyś własnością zakonnic reguły św. Franciszka. (Bernardynek.) Po kasacie zakonu są siedzibą Sióstr Miłosierdzia.

Z placu Bernardyńskiego niedaleko do kościoła Bożego Ciała, fundacji króla Władysława Jagiełły. Król ufundował również i klasztor, który nadał Karmelitom trzewickowym. Wybudowany jako gotyk w r. 1470 był kilkakrotnie restaurowany po zniszczeniu go przez wylewy Warty i pożary, ostatni raz przy końcu 17 wieku. Gwiazdziste żebrowanie gotyckie posiadają dzisiaj tylko nawy boczne. Do lewej nawy przytyka barokowa kaplica Panny Marii z bogatą ornamentyką. Ciekawe portrety Jadwigi i Jagiełły w prezbiterjum, pochodzące z czasów restauracji kościoła. Jadwiga i Jagiełło są przed-

NICI

korzystnie zakupuje się hurtownie w

WYTWORNI NICI

TELEFON 2031 POZNAŃ ŚW. MARCIN 56

NITSCHÉ i SP.

FABRYKA MASZYN ROLN.

Biuro Centr.
ŚW. MARCIN 33
Telefon 1478

POZNAŃ

Fabryka
UL. KOLEJOWA 1-3
Telefon 6043

Adres telegr. : NITSCHESPÓŁKA, Poznań

dostarcza

Maszyny i narzędzia rolnicze

LOKOMOBILE

MŁOCARNIE

ELEWATORY

Maszyny dla Przemysłu

Kompletne urządzenia dla eksploatacji torfu

Specjalność :

Własnej najnowszej konstrukcji

Młocarnie szerokomłotne

Wialnie - Śrótowniki

Maneże (Kieraty)

WARSZTAT REPARACYJNY

stawieni w stroju hiszpańskim z czasów wojny trzydziestoletniej. Również w prezbiterjum nagrobek starościny śremskiej, Teresy Opalińskiej (zm. r. 1729). Zewnątrz kościoła tablica pamiątkowa Emilji Szczanieckiej. W skarbcu kościelnym złota, gotycka monstrancja, dar Władysława Jagiełły. Zdobí ją srebrna, wyłaczana korona, sadzona perłami i kamieniami, która wedle tradycji była koroną królowej Jadwigi. Szczególną cześć dla swej fundacji miał Jagiełło. Przed bitwą pod Grunwaldem odbył on dotąd pieszą pielgrzymkę z Pobiedzisk. Świątynia Bożego Ciała pamiętna jest między innemi i tem, że biskupi poznańscy, wjeżdżając pierwszy raz na biskupstwo, w niej naprzód za wyniesienie swoje Bogu dzięki składali. Do niej także nowoobрани magistrat udawał się po błogosławieństwo i zwyczaj ten utrzymał się do samego upadku Polski. Wznowiony został w r. 1919. Monarchowie polscy odwiedzali ją przy każdej swej bytności w Poznaniu. Do założenia kościoła przywiązane jest podanie o zabraníu hostji przez pewną kobietę u Dominikanów i sprzedaniu ich żydom. Ci dla większej zniewagi

NIKODEM WOLNIEWICZ

W POZNANIU

PRZY UL. NOWEJ 8

P O L E C A

GALANTERJĘ SKÓRZANĄ
I PRZYBORY DO PODRÓŻY

mieli je kłuć nożami (w piwnicy domu Świdwów Szamotulskich na Żydowskiej ul., gdzie dziś kościółek Pana Jezusa), a widząc tryskającą z hostji krew i bojąc się kary, postanowili je utopić w bagniskach za miastem. Tutaj znaleziono je w cudowny sposób unoszące się nad bagnem i w tym miejscu postawiono kościół.

Przez most na Warcie wchodzimy na Chwaliszewo. Położone na grobli z prawej strony Warty łączy wyspę tumską z miastem. Kapituła założyła je dopiero w r. 1444 jako miasteczko, należące do jurysdykcji biskupów poznańskich. Utrzymało się aż do czasów działalności Komisji Dobrego Porządku, która je włączyła do miasta. Stąd przez most na odnodze Warty na wyspę tumską.

Tu uderzają nas zaraz na wstępie po lewej stronie ulicy dwie budowle, pamiętające czasy pierwszych Jagiellonów. Pierwsza to psalterja, wybudowana w 15 stuleciu; zachowała dwa gotyckie przyczółki schodowe; druga, to kościółek Panny Marji, z r. 1444, jedyny gotycki kościół Poznania, który w całości zachował swój

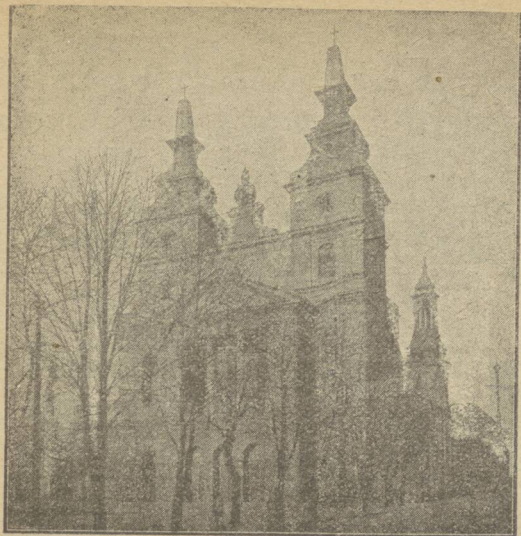

CENTRALA
ZEGARMISTRZOWSKA
W POZNANIU
SW. WJCIECH Nr. 7 I piętro

Duży wybór wyrobów srebrnych,
dublę, furniturę oraz wszelkie

ARTYKUŁY OPTYCZNE

posiada zawsze na składzie

Katedra

pierwotny wygląd. W fundamencie duży kamień piaskowy o który, według podania, wojsko polskie i popolite ruszenie województwa poznańskiego ostrzyło szable, idąc na wyprawę wojenną.

Naprzeciw kościółka Panny Marji, przedzielona od niego placem, zdobnym obeliskiem Kochanowskiego i figurą Matki Boskiej, wznosi się katedra pod wezwaniem św. Piotra i Pawła. Założenie jej sięga 10 wieku, kiedy Mieczysław I, przyjąwszy wiarę chrześcijańską,, założył około 968 roku pierwszą na ziemi polskiej katedrę w Poznaniu. Z jakiego materiału gmach ten pierwotnie wystawiono, wiadomo, zdaje się atoli,

**ZAKŁADANIE ŚWIATŁA
ELEKTRYCZNEGO I DZWONKÓW**

INSTALACJA

**REPARACJA MOTOROW
ELEKTRYCZNYCH**

NAWIJANIE TWORNIKÓW

**NAPRAWA MASZYN
WSZELKIEGO RODZAJU**

**ZAKŁAD ELEKTROTECHNICZNY
I ŚLUSARSKI**

WŁADYSŁAW SÓJKA I KAROL GÜNTHER

Poznań

Biuro: ul. Przemysłowa nr. 27a

Warsztat: Górna Wilda nr. 95

Telefon 29-46

że był z drzewa. Przy końcu 14 wieku był już murowany. Domysł ten potwierdza ta okoliczność, iż w r. 1310 Przemko, mieszczanin poznański, opierając się wyborowi na tron polski Władysława Łokietka, i popierając stronę książąt glogowskich, obrócił kościół katedralny w warownię i stąd łupił kurje kanoników. Przed początkiem 16 wieku posiadał gmach tylko 1 wieżę, dopiero w r. 1636 biskup poznański, Andrzej Szoldrski, wybudował na nim 5 wież. Co kilkadziesiąt lat prawie wymagała katedra całkowitej, lub też częściowej restauracji, z powodu niszczących ją ciągle powodzi lub pożarów. Dzisiejszy wygląd zawdzięcza biskupom Młodziejewskiemu i Okęckiemu w ostatnich latach przed rozbiorami.

Kościół we wnętrzu zdobią w prezbiterjum freski pendzla Łaszczyńskiego, przedstawiające założenie katedry w obecności Dąbrowki i biskupa Jordana, aniołów w gościnie u Piasta, kazanie św. Wojciecha i zamordowanie św. Józefata. W filarach otaczających nawę wmurowane są mosiężne płyty nagrobkowe, pochodzące z pracowni Piotra Vischera z Norymbergi. Pierwsza

ZIELEWICZ i SKA.

Telefon 1519 i 3772

POZNAŃ

ul. Fr. Ratajczaka 26

Adres tel.: ZIEL

PRODUKTY ROLNE

EKSPORT

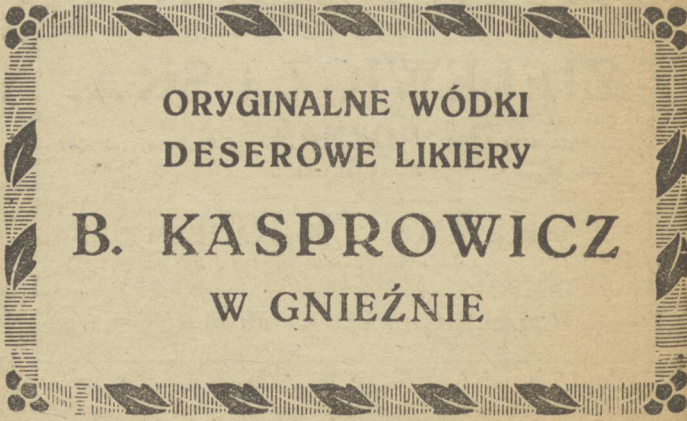

IMPORT

WSZELKICH PŁODÓW ROLNYCH

biskupa Andrzeja z Bnina Opalińskiego, zm. w r. 1478, fundatora wielu kościołów w Wielkopolsce, założyciela Opalenicy i zacieklego wroga Husytów. W drugim filarze na prawo najcenniejsza z płyt kanonika Bernarda Lubrańskiego zm. r. 1499. W trzecim filarze na prawo płyta wojewody Łukasza Górki, zm. r. 1475, uczestnika bitwy pod Warną, delegata polskiego do zawarcia pokoju w Toruniu z Krzyżakami w r. 1466. Twórcy płyt grobowych kanoników Andrzeja Grodzickiego z r. 1550 i Feliksa Gomolińskiego z r. 1552 nieznani. W filar przy ambonie wmurowany marmurowy pomnik arcybiskupa Przyłuskiego, zm. r. 1865, przywódcy delegacji polskiej do Berlina w r. 1848.

Katedrę otacza 12 kaplic. W pierwszej kaplicy na lewo grobowiec biskupa Wawrzyńca Goślickiego, zm. r. 1607, z piaskowca czerwonego i czarnego marmuru. Druga kaplica zawiera marmurowy grobowiec w stylu barokowym Zygmunta Raczyńskiego z r. 1652 i Jana Wąglikowskiego. Widzimy tutaj ołtarz z tegoż czasu z herbem Raczyńskich, Nałęczem. W antepedjum, fundacji hr. Edwarda Raczyńskiego, w r. 1840 mozaika

ORYGINALNE WÓDKI
DESEROWE LIKIERY

B. KASPROWICZ
W GNIEŹNIE

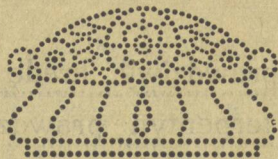
Pokost prawdziwy, krede sple-
wioną, terpentynę prawdziwą,
natron, borax, bajcę orze-
chową, ałun, chlorek,
farby olejne i do wap-
na, perfumy, pudry,
lakiery emaljowe,
olejne i spiritu-

sowe

poleca

K. Kapalczyński

POZNAŃ, UL. POCZTOWA № 33.

CUKIERNIA „WARSZAWIANKA“

Właściciel: Franciszek Rączyński

Tel. 1203

Poznań

Tel. 1203

ul. Nowa 4.

Miły pobyt dla przyjezdnych.

z kopją obrazu św. Cecylii. Następna kaplica posiada cenny obraz św. Cecylii, przypisywany Domenichinowi Zampieri oraz marmurowy grobowiec biskupa Sebastjana Branickiego z r. 1544, przypuszczalnie dzieło rzeźbiarza Hermana van Houtena ze Lwowa, któremu przypisują również pomnik biskupa Czarnkowskiego, czy też Lubrańskiego, stojący w kaplicy 11-ej. W czwartej kaplicy wapienny pomnik barokowy bisk. Łukasza Kościeleckiego, wielkiego protektora Jezuitów, zm. w r. 1597. W piątej kaplicy, św. Krzyża lub też Górków, mieści się kilka pomników wielkiej artystycznej wartości. Dziełem Włocha, Hieronima Canavesiego z Krakowa, jest grobowiec Górków, wykonany w r. 1574 z wapienia i czerwonego marmuru. Jest to najpiękniejszy grobowiec renesansowy w Poznańskim. Tutaj leży z żoną i dziećmi Andrzej Górka, kasztelan poznański, hetman polny, fundator pałacu Górków w Poznaniu, protektor reformacji w Polsce, zm. r. 1551, oraz Łukasz Górka, zm. r. 1542, kasztelan łędzki, potem biskup kujawski. Jako poseł Zygmunta I przywiózł do Polski po kolei dwie jego żony, Barbarę Zapolya i Bonę Sforza. Wreszcie

KAZIMIERZ KLEDECKI

RYSOWNIK REKLAMOWY

POZNAŃ.

POCZTOWA 29 I.

Wykonuje i projektuje rysunki na
reklamę dla handlu i przemysłu.

PLAKATY - ETYKIETY - NALEPKI

Kazimierz Reimann

Poznań,

Wierzbicice 58 narożn. ul. Jerzego.

linja tramwajowa nr.
2, 8 i 9.

Hurtownie!

Pierwszorzędna
pracownia
płaszczy
damskich

Przyjmuje
wszelkie
zamówienia od
hurtowników!

Hurtownie!

pochowany tu biskup poznański, Uriel Górka, zm. r. 1498. Epitafium z rzeźbą marmurową w ramach z wapienia, dane w r. 1574 przez kasztelana międzyrzeckiego, Andrzeja Górkę, z rzadkim podówczas polskim napisem, jest również dłuta Hieronima Canavesiego. Trzy dalsze nagrobki marmurowe biskupa Wojciecha Tolibowskiego z r. 1667, kanonika Ludwika Tolibowskiego i Mikołaja Zalasowskiego z r. 1703 są w stylu baroku. Zalasowski, rektor akademii Lubrańskich, był jednym z najuczestniejszych ludzi owych czasów. W ołtarzu kaplicy cudowny krucyfiks z bramy Wrocławskiej, który, według legendy, przemówił niegdyś w obronie niewinnie na śmierć skazanego. Wieczna lampa przed nim jest darem króla Jana Sobieskiego.

Pomiędzy kaplicą Górków a złotą leżą zakrystje. U wejścia do nich dwa pomniki: pierwszy biskupa Benedykta Izbieńskiego w stylu renesansu z r. 1553, z wapienia, czerwonego i czarnego marmuru, dzieło polskiego rzeźbiarza, Jana Michałowicza z Urzędowa. Drugi nagrobek z piskowca kanonika Wawrzyńca Kierskiego z r. 1593. Naprzeciw wejścia do złotej kaplicy grobowiec bisk. Adama Nowodworskiego z r. 1634.

BORZYPH i Ska.

**ZAKŁAD WYROBÓW SIODLARSKICH
POZNAŃ, PODGÓRNA 3.**

Wyroby galanteryjno - skórzane
... i przybory do podróży ...

SPECJALNOŚĆ: UPRZĄŻ LUKSUSOWA.

W sklepach kaplicy królewskiej, zwanej złotą, złożone prochy pierwszych władców Polski: Mieczysława I, Bolesława Chrobrego, Mieczysława Gnuśnego i Kazimierza Odnowiciela. Dalej leżą tutaj: założyciel Poznania na lewym brzegu Warty, Przemysław I i jego syn Przemysław, zamordowany jako król Polski przez Brandenburczyków w Rogoźnie. Dzisiajszą formę otrzymała ta kaplica w r. 1840 staraniem a przeważnie i kosztem hr. Edwarda Raczyńskiego i jego żony, Konstancji z Potockich. Zbudował ją i ozdobił w stylu bizantyjskim architekt Lanci z Krakowa. Freski w kopule przedstawiają 20 patronów Polski i Rusi, pod nimi herby biskupstw Polski przedrozbiorowej. Na prawo w niszy sarkofag z prochami Mieczysława i Bolesława. Włączono do niego dwa fragmenty rzeźby z dawnego gotyckiego grobowca. Naprzeciw pomnik ze spiżu obu monarchów, dzieło rzeźbiarza niemieckiego Raucha. W ołtarzu obraz z mozaiki, kopja Wniebowzięcia M. B. Tycjana z Akademii w Wenecji. Nad sarkofagiem fresk Brzozowskiego: „Otto III i Bolesław Chrobry u grobu św. Wojciecha w Gnieźnie,” nad pomnikiem fresk Su-

Najtańsze źródło zakupu na

Garnitury -- Klubowe

Kanapy -- Leżanki

Ramy spiralowe i nakładane materace

w wszelkich rozmiarach i jakościach jest

Fabryka Wyrobów Tapicerskich

Kwiatkowski & Fechner

Tel. 2754.

ul. Podgórna 8.

Tel. 2754.

chodolskiego: „Mieczysław i Dąbrówka szerzą chrześcijaństwo w Polsce.”

U wejścia do siódmej kaplicy płyta grobowa pierwszego biskupa w Polsce, Jordana, niepewnej autentyczności, dalej grobowiec kanonika Jana Koźmiana z r. 1877, grobowiec braci Powodowskich, kawalerów maltańskich z 15 stulecia, o których krąży legenda, że ich duchy ukazują się w kaplicy podczas wczesnej mszy w czasie adwentu. Oprócz tego tablica z płaskorzeźbą nieznanego kanonika z 16 wieku, oraz grobowiec barokowy kanonika Jakóba Prawdzewskiego z r. 1600.

Następną kaplicę przebudował z dawnego kapitułarza arcybiskup Florjan Stablewski w r. 1906; znajduje się tu jego grobowiec, dzieło Rożka, i w ołtarzu obraz Stachiewiczza, dalej obraz Riballa: „Chrystus w Ogrójcu” i medaljony z wizerunkami patronów Polski, wykonane przez Bolesława Łaszczyńskiego. Tutaj chowają się dzisiaj arcybiskupi gnieźnieńsko-poznańscy. Naprzeciw kaplicy pomnik brązowy kardynała i arcybiskupa Mieczysława Ledóchowskiego, dłuta Władysł. Marcinkowskiego.

W. MAYER

Właśc.: Leonard Nałaskowski

Poznań, ul. Nowa 11. — Tel. 1844.

Brylanty — Złoto

Srebro — Zegary

Zegarki — Obrączki.

Własny zakład reparacyjny.

ODDZIAŁY

Warszawa

Gdańsk

Łódź

Zbąszyń

Wronki

Wilno, Białystok,
Lwów, Równe.

Lublin,

Własny park
samochodowy

Stała komunikacja
samochodowa
między

Poznaniem — Ło-
dzią — Warszawą
i z powrotem
oraz

Poznań

i

Byd-
goszcz.

Lloyd Wielkopolski
Schobert i Ska. Tow. Akc.

Centrala
POZNAŃ
Wielkie
Garbary 18.

Za
granicą

Między-
narodowi
Spedytorzy

Schobert & Co.

Berlin C. 2

Hamburg

Babimost

Stęcz

Krzyż

Przeprowadzamy: Transporty
lądem i morzem w Kraju oraz
przez wszystkie granice Polski.
Wszelkie formalności handl.-celne.
Własne składy. Własne agentury w
większych miastach Polski i za gra-
nicą. Finansujemy zaliczki, inkaso etc.

Telefon
3175, 3176.
Adres telegr.:
LLOYD.

Kaplica dziewiąta, imienia Szołdrskich, mieści barokowy grobowiec z białego i czarnego marmuru biskupa Andrzeja Szołdrskiego z r. 1650, oraz w tym samym stylu ołtarz ozdobiony herbami rodziny Szołdrskich. Nadto dwa marmurowe nagrobki: kanonika Cieleckiego z r. 1650, i kanonik Gnińskiego z r. 1652.

Dziełem wspomnianego już rzeźbiarza Canavesiego jest w kaplicy 10-ej pomnik renesansowy biskupa Adama Konarskiego, przyjaciela Hozjusza, który sprowadził do Poznania Jezuitów. Umarł w r. 1564. Naprzeciw pomnik arcybiskupa Juljusza Dindera, dłuta Wł. Marcinkowskiego.

W jedenastej kaplicy obraz św. Jana Kantego, pomnik arcybiskupa Dunina, zm. r. 1842 i renesansowy pomnik z 16 stulecia biskupa Lubrańskiego, czy też Czarnkowskiego, przypisywany rzeźbiarzowi Hermanowi van Houten ze Lwowa.

W ostatniej kaplicy wreszcie ogromnej wartości artystycznej gotycka płyta nagrobkowa z brązu biskupa Uriela Górki, dzieło Piotra Vischera.

Oddzielony ulicą od tumu leży pałac arcybiskupi,

ST. DWOJAK

MISTRZ KRAWIECKI

POZNAŃ, PLAC DZIAŁOWY 11.

**SALON MÓD MĘSKICH
DAMSKICH I WOJSKOWYCH.**

— Wykonuje wszelkie prace kuśnierskie. —

wybudowany w dzisiejszej postaci przez biskupa poznańskiego, Jana Tarłę. Pomiędzy kurjami kanoników stoi budynek konwiktu arcybiskupiego. Dawniej w tym gmachu mieściła się od r. 1519 sławna akademja Lubrańskich, która w czasie największego rozkwitu wydała wielu sławnych ludzi. Jej rektorami byli naówczas ludzie tej miary jak Tomasz Bederman i Grzegorz z Szamotuł, uczniami Józef Struś, późniejszy sławny lekarz poznański, Klemens Janicki i inni. Przy ul. Wierzowej seminarjum duchowne i muzeum archidiecezjalne.

Za katedrą, oddzielone rzeczką Cybiną od wyspy tumskiej, leży przedmieście Śródka. Jest ono najstarszą częścią Poznania i od r. 1253 było własnością biskupów poznańskich. Składało się za czasów polskich z dwóch miasteczek, Śródki i Ostrówka. Śródka posiadała wówczas ratusz i prawo miecza, Ostrówek był właściwie tylko parodją miasteczka, bo składał się z dwóch krótkich uliczek nad Cybiną. Mimo to kapituła nadała mu w r. 1451 prawo magdeburskie.

Śródka posiada 2 kościoły poklasztorne i pofiliński, św. Małgorzaty, parafjalny, założony w r. 1242,

Zakład Aparatów K. Kędzierska,

zał. 1914.

Pracownia chorągwi kościelnych,
kap i ornatów oraz
wszelkich przyborów.

a w dzisiejszej postaci wybudowany w 16 wieku. Przy kościele osadzono w r. 1665 zgromadzenie księży Filipinów. Wewnątrz 2 nagrobki marmurowe, proboszcza Jana Buszkowskiego, zm. w r. 1660 i ks. Wojciecha Reut z r. 1710. Drugi kościół, poreformacki, pod wezwaniem św. Kazimierza, założony przy końcu 17 wieku, należy dziś do zakładu głuchoniemych, który się mieści w budynku poklasztornym.

Za bramą Warszawską, pozostałością z fortyfikacji, założonych około r. 1830, leży kościół św. Jana Jerozolimskiego, należący za czasów polskich do komandorji zakonu kawalerów Maltańskich. Około r. 1170 założył Mieczysław Stary wraz z biskupem Radwanem szpital przy tym kościele, który wówczas był pod wezwaniem św. Michała. Tak założyciele jak i następcy Miecysława Starego, książęta wielkopolscy z domu Piastów pamiętali o szpitalu św. Michała i uposażyli go hojnie. Do pielęgnowania chorych sprowadzono kawalerów św. Jana Jerozolimskiego. Ci z czasem zagarnęli dobra wraz z kościołem dla komandorji swego domu. Budynek kościelny jest zlepkim dwóch stylów: z czasów

atów Kościelnych

n, Poznań

ul. Podgórna 10a

Filja Podgórna 3

zał. 1914.

Specjalność: chorągwie dla Towarzystw.
Wielki wybór adamaszku, jedwabiu i haf-
tów z angielskich i francuskich wyrobów.

J. SZKUDLAREK i Ska

Konfekcja damska hurtownie

Poznań, ulica Wrocławska 38.

Przedsiębiorstwo założone na początku roku 1920 jest jednym z pierwszych, a obecnie największych przedsiębiorstw tego rodzaju na Zachodzie Polski, zatrudnia bowiem, włącznie personelu kupieckiego, przeszło 200 osób.

Dzięki dokładnej znajomości technicznej i kupieckiej, przedsiębiorstwo cieszy się wielkim zaufaniem w kołach swoich Odbiorców i zdobywa coraz liczniejsze rynki zbytu tak w kraju jak i za granicą.

Właścicielami firmy są:

**Jan Szkudlarek, Bol. Kochański,
Miecz. Kurowski i St. Jaworski.**

panowania stylu romańskiego pochodzi nawa główna i portal, oparty na dwóch filarach, jedyne zabytki stylu romańskiego w Poznaniu z 12-go wieku. Nawy boczne i sklepienie nawy głównej wykazują styl gotycki.

W lewej nawie kamienna chrzcielnica gotycka z r. 1522. Komandor Michał Dąbrowski dobudował w r. 1736 kaplicę barokową. W sklepiach tej kaplicy pochowani ostatni trzech komandorowie poznańscy, ostatni z nich, Andrzej Miaskowski, umarł w r. 1830.

Na prawym brzegu Warty leży jeszcze przedmieście św. Rocha, tak nazw. Miasteczko. Dochodzimy tam przez nowy most, łączący to przedmieście z ul. Groblą. Miasteczko założył w r. 1562 Stanisław Górka, wojewoda poznański, a król Zygm. August nadał mu prawo magdeburskie. Zwało się wówczas Łaciną lub Stanisławowem. Po śmierci Górki włączone zostało jako przedmieście do Poznania. Do r. 1779 było połączone z miastem mostem na Warcie. W tym roku woda most zniosła i dopiero w r. 1912 stanął nowy. Miasteczko składa się dzisiaj z kilku chałup i kościółka św. Rocha, zbudowanego w r. 1658 przez Franciszkanów.

Oprócz wymienionych posiada Poznań jeszcze 4 przedmieścia, które go otaczają od zachodu i południa. Wilda, przedmieście fabryczne, ozdabia je piękny gmach Zakładu Garczyńskiego; dawny klasztor Sercanek, dziś częściowo zajęty przez Collegium Medicum. Przedmieście Łazarz z ogrodem botanicznym i nowym kościołem P. Marji. Jeżyce z również nowym kościołem Serca Jezusowego w stylu neoromańskim z r. 1899. Na Jeżycach znajduje się przy ul. Zwierzynieckiej Ogród Zoologiczny, jedyny w Polsce.

Wreszcie ostatnie przedmieście Sołacz, założone dopiero w r. 1910 jako miasto ogrodowe, zamieszkałe za czasów niemieckich wyłącznie przez urzędników. Dość ładny park z wielkim stawem.

Skorowidz ulic.

- Adama Jeskego D 7.
 Aleja Chopina E, F 3, F 4.
 Aleja Litewska B, C, D 1.
 Aleja Marcinkowskiego G 3, 4.
 Aleja Małopolska B, C, D 1.
 Artyleryjska F, G 4.
 Asnyka D 4.
 Aleja Wielkopolska D 1, 2, E 2.

 Babińskiego G 4.
 Bednarska J 3.
 Berdychowo K 4, 5.
 Berwińskiego D 6.
 Bielniki H 6.
 Błonia Wildeckie H 5.
 Bogusławskiego C 7, 8.
 Bosa C 10, D 10, 11.
 Bóżnicza H 2.
 Bukowska A, B, C, D. E 4.
 Bydgoska K 2.

 Calliera E 7.
 Ceglana F 1, 2.
 Chełmońskiego D 6.
 Chwaliszewo J 3.
 Ciasna J 3.
 Cieszkowskiego F 3.
 Cybińska K 2.
 Czajcza G 7.
 Czartoryja J 3.

 Dąbrówki G 8.
 Dąbrowskiego A, B, C, D, E 3.
 Daleka C 10.
 Długa H 4.
 Dolina G 6, 7.
 Dolna Wilda G 6, 7, 8, 9, 10, 11.
 Dominikańska H 3.
 Droga Dębińska H 5, 6, 7, 8, 9,
 10, 11.
 Droga Urbanowska D, E, F 1.
 Drużbackiej D 6, 7.
 Dworcowa E 4, 5.

 27 Grudnia F, G 4.
 Działyńskich F 3.

 Emilji Sczanieckiej C, D 7.
 Estkowskiego H 3.
 Ewangelicka I 3, 4.

 Fabryczna F 8, 9, G 8.
 Filipińska K 2.
 Flisacza H, J 2, 3.
 Florjana Stablewskiego C 7, C,
 D 8.
 Forteczna D 2, D, E 3.
 Franciszka Ratajczaka G 4, 5.
 Franciszkańska G, H 3.

 Gajowa D 4.
 Garczyńskiego F 8.
 Garncarska F 4.
 Gąsiorowskich E 6.
 Gen. Chłapowskiego G 8.
 Gen. Kosińskiego F, G 8.
 Gen. Prądzyńskiego F 7, 8.
 Gen. Umińskiego F 8.
 Głogowska D 6, 7 E 4, 5, 6.
 Gołębia H 4.
 Górczyńska B, C 9.
 Górna Wilda F 9, 10, G 5, 6, 7, 8.
 Górki C 9, 10, D 10.
 Góra Zamkowa G, H 3.
 Graniczna E 6, 7.
 Grobla H, J, 3, H 4.
 Grochowe Łąki H 2.
 Grottgera C, D 6.
 Grudzieniec B, C, D, E 2.
 Grunwaldzka A 7, B, C 5, 6,
 D 4, 5.
 Gwarna F 4.

 Hipolita Cegielskiego J 4.

 Jakóba Wujka F, G 5.
 Jaskółcza H 4.

Jasna E 3, 4.
Jezuicka H 3, 4.
Józefa Chociszewskiego A, B 7,
B, C, D 8.
Juliusza Kossaka C, D 6.

Kanałowa D, E 6.
Kantaka F 4.
Kaponiera E 4.
Karłowicza F 2.
Kaszubska B 1.
Kazimierza Jarochońskiego C 6,
7, 8.
Kilińskiego G 7.
Klasztorna H 3, 4.
Klonowicza D 7.
Kluczborska F, G 7.
Kochanowskiego D, E 3, 4.
Kolejowa E 6, 7, 8.
Konopnickiej D 5.
Kopernika H 4.
Kościelna D 2, 3.
Koszarowa D 4, 5.
Kosynierska C 9.
Kozia H 3.
Kramarska H 3.
Krauthofera C, D, E 9.
Kraśńskiego E 3.
Kraszewskiego D 3, 4.
Kręta F 2, 3, G 3.
Krzyżowa G 7.
Ku Cytadeli H 2.
Kuźnicza C 9.
Kujawska C 1.
Kwiatowa H 5.

Langiewiczza G 8.
Lenaua E 4, 5.
Libelta E, F 3.
Lódowa D 7, 8, 9.
Lubrańskiego I, K 2.
Ludgardy G 3.
Ludwika Rzepeckiego D 7, 8.
Łazarska B 10, 11, C 9, 10. D
8, 9.

Łazienna J 3,
Łąkowa H 5.
Łukaszewicza D, E 7, E 8.
Łyżwiarska F 2.

Małeckiego D 6, 7, E 6.
Małe Garbary H 3.
Marcelego Mottego E 7.
Marcelińska B, C 5.
Masztalarska H 3.
Matejki D 5, 6, 7.
Mączna D 3.
Mazowiecka B, C, D 1.
Mickiewicza E 3, 4.
Młyńska G 3.
Mokra H 3.
Mostowa J 3, 4.
Most Dworcowy E, F 5.
Most Teatralny E 3.
Murna H 3.
Mylna D 2, 3.
Myśliwska C 10.

Na Pdgórniku G 1, 2.
Nad Bogdanką D 2.
Nad Wierzbakiem D 1, 2.
Nadbrzeżna J 3.
Nadrzeczna J 5, 6, 7, 8.
Niegolewskich C, D, 7.
Noskowskiego E 2, 3, J, F 3.
Nowa G, H 3.
Nowy Rynek H 3, 4.

Odskok E 5, 6.
Oficerska G 1, 2.
Ogród Botaniczny D 6.
Ogrodowa G 4.
Onufrego Kopczyńskiego D 7,
8, 9.
Orzeszkowej D 5.
Ostrów Tumski J, K 2.
Ostrówek K 2.
Owocowa J 3.

Palacza A 9, A 10, 11, 12.

- Pamiątkowa F 8.
 Park Marcinkowskiego F 4, 5.
 Park Miejski E, F 3, E, F 4.
 Patrona Jackowskiego C 4.
 Pawła E, F 3.
 Piaskowa H 2.
 Piekary G 4.
 Piotrowa K 4.
 Piotra Wawrzyniaka C 3, 4.
 Plac Bergera G 7.
 Plac Bernardyński H 4.
 Plac Działowy G 2, 3.
 Plac Karmelicki H 5.
 Plac Niepodległości G 2.
 Plac Nowomiejski F, G 3.
 Plac Orawski C 1.
 Plac Sapieżyński G 3.
 Plac Stawny H 3.
 Plac Spiski C, D 1.
 Plac Świętokrzyski H 4.
 Plac Wolności G 3.
 Plac Zjednoczenia J 5.
 Pocztowa G, H 3,
 Podgórna G 4.
 Podgórnik G 1, 2.
 Podchalańska C 1.
 Podolska C, D 1.
 Podwale K, L 2, K, L 3.
 Polna C 3, 4.
 Północna G, H 2.
 Półwiejska G 5, H 4, 5.
 Pomorska B 1.
 Poplińskich G 6.
 Powstańcza G 7.
 Poznańska D, E 3.
 Prusa D 3, 4.
 Przebieg E 3.
 Przemysłowa F 5, 6, G 6, 7.
 Przecznicza D, E 4.
 Przepadek F, G 1,
 G 2.
 Pusta E 5.
 Raczyńskich H 4, 5.
 Ratuszowa H 3.
 Reya D 4.
 Robocza F 6, 7, 8.
 Rolna G 8, 9, 10.
 Romana Szymańskiego G, H 4.
 Różana G 5, 6.
 Rybaki H 4, 5.
 Rynkowa H 3.
 Rynek Górczyński C 9.
 Rynek Jeżycki D 3.
 Rynek Łazarski D 7.
 Rynek Śródecki K 2.
 Rynek Wildecki G 7.
 Rzeczypospolitej G 3.
 Saperska G 9, 10.
 Seweryna Mielżyńskiego F 3.
 Sielska B 9, 10, C 10.
 Siemiradzkiego C, D 6.
 Sienkiewicza D, E 4,
 Sienna J 3.
 Sieroca H 3.
 Skarbowa F, G 4.
 Składowa E, F 4, E 5.
 Skośna E, F 4.
 Skryta C, D 5.
 Ślusarska H 3.
 Słowackiego C, D 3, D, E 4.
 Śląska D 1.
 Śniadeckich D 5, 6.
 Solna F 2, 3, G 3.
 Spadzista G 6.
 Spokojna C, D 7.
 Sporna F 2.
 Śródka K 2.
 Stanisława Karwowskiego E 7.
 Stanisława Knapowskiego C, D
 10.
 Starościńska F 2.
 Stary Rynek H 3.
 Staszycza C 3, 4.
 Stawna H 3.
 Stolarska D 5.
 Stroma G 5, 6.
 Strumykowa F, G 7, F 8.

Strusia D, E 7.
Strzałowa H 4.
Strzelecka H 4, 5.
Św. Barbary F, G 2.
Św. Czesława F, G 6.
Świętojańska K 2.
Św. Jerzego G 7.
Św. Józefa G, H 4.
Św. Marcina F, G H 4.
Św. Marji Magdaleny J 4.
Św. Rocha K 4, 5.
Św. Wawrzyńca A, B, C, D 2, D 3.
Św. Wojciecha G 2.
Świńskie Targowisko J 2.
Szamarzewskiego C, D 4.
Szewska H 3.
Szkolna H 3, 4.
Szwajcarska G 6.

Tama Berdychowska J, K 3, K 4
Tama Garbarska H 1, 2.
Topolowa F, G 5.
Towarowa F 4, 5.
Traugutta G 8, 9.
Trzeciego Maja G 3.
Tylne Chwaliszewo J 3.

Ułańska C 5, 6.

Wały Batorego F 3, 4.
Wały Jagiellończyka G 5.
Wały Jagielly H 5.
Wały Jana III F 3, 4.
Wały Kazimierza Wielkiego J 4, 5.
Wały Kościuszki F, G 2, F 3.
Wały Królowej Jadwigi G, H 5.
Wały Księcia Józefa G 2.
Wały Leszczyńskiego F, G 2, F 3.
Wały Warneńczyka G 5.
Wały Wazów E, F 3, E, F 4.
Wały Zygmunta Augusta F 4, F,
G 5.

Wały Zygmunta Starego F 4, 5.
Warciana J 2.
Warszawska K, L 2.
Wąska D 3.
Węglowa J 2, 3.
Wenecjańska J 2, 3.
Wesoła E 3.
Wiankowa H 3.
Wielka H 3.
Wielkie Garbary H 3, 4.
Wierzbowa J 4.
Wierzbicice G 5, 6, 7.
Wietrzna H 2.
Wieżowa K 2, L 3.
Wjazdowa E, F 4.
Wodna H 3.
Wojskowa C 6.
Wolnica G, H 3.
Wołyńska C 1.
Woźna H 3.
Wrocławska H 3, 4.
Wroniecka H 3.
Wszystkich Świętych H, J 4.
Wybickiego F, G 7.
Wysoka G 4.
Wyspiańskiego C, D 6.
Wzgórze św. Wojciecha G 2.

Za Bramką H 4.
Zacisze E 3.
Zagórze K 2, 3.
Za Groblą J 4.
Zamkowa H 3.
Zaulek św. Wojciecha G 2.
Zaulek Katarzyński K 2.
Zawady L 1.
Zielona H 4.
Zielony Ogród H 4.
Zórawia D 3.
Żupańskiego G 6.
Zwierzyniecka D, E 4.
Żydowska H 3.

„NASZ SKLEP“

SPÓŁKA AKCYJNA

Hurtowy skład papieru
i materiałów piśmiennych.

Fabryka książek handlowych,
zeszytów szkolnych,
albumów, tek rezerwowych,
skoroszytów itp.

Materiały piśmienne i inne artykuły
== po cenach fabrycznych ==

T y l k o h u r t o w n i e !

Oddział w Poznaniu
ulica 3-go Maja 4. — Telefon 3784.

ROLNIK w POZNANIU

Sp. z o.o. Oddział
Towarzystwo Rolnicze w Poznaniu
Handel Ziemiopłodami

Zakup i sprzedaż:

zboża, nasion, ziemniaków, paszy,
nawozów sztucznych, węgla,
torfu i wszelkich innych
produktów rolnych.

Depesze: Spółrolnik

Biura:

ul. 27 Grudnia 11 II.

Spichlerze:

Tama Garbarska

Telefony: 2213 — 3501.

Centrala Rolników Tow. Akc.

POZNAŃ, plac Wolności 17

Tel. 1280, 1290, 1754, 1246, (3612).

Tel. 1280, 1290, 1754, 1246, (3612).

FILJE:

BYDGOSZCZ

Gdańska 19

TORUŃ

Szeroka 18

WŁOCŁAWEK

Ogrodowa 2

Adr. telegr. „CENTRUM“

KUPUJE wszelkie ziemiopłody.

DOSTARCZA mąkę, zboża aprowizacyjne, siewne, pasze, warzywo i t. d.
wszelkie nawozy sztuczne (saletrę, superfosfat, tomasówkę, sole
potasowe, wapno).

UDZIELA wszelkich informacji w zakres rolnictwa wchodzących.

W. Mayer

właściciel

Leonard Nałaskowski

Poznań

ul. Nowa nr. 11. — Tel. 1844.

Stale wielki wybór
w zegarach, zegarkach
złotej i srebrnej
biżuterji.

Złote obrączki
8, 14, 18 i 22-karatowe.

Własny zakład
reparacyjny.

ROLNIK w POZNANIU
Sp. z o.o. Oddział

kupuje i sprzedaje:

Zboża kłos.
Zboża strącz.
Ziemniaki
Warzywa
Nasiona
Okopowe
Słomę
Siano
Pasze
Nawozy szt.
Węgle
Torf

Depesze: Spółrolnik

Biura:

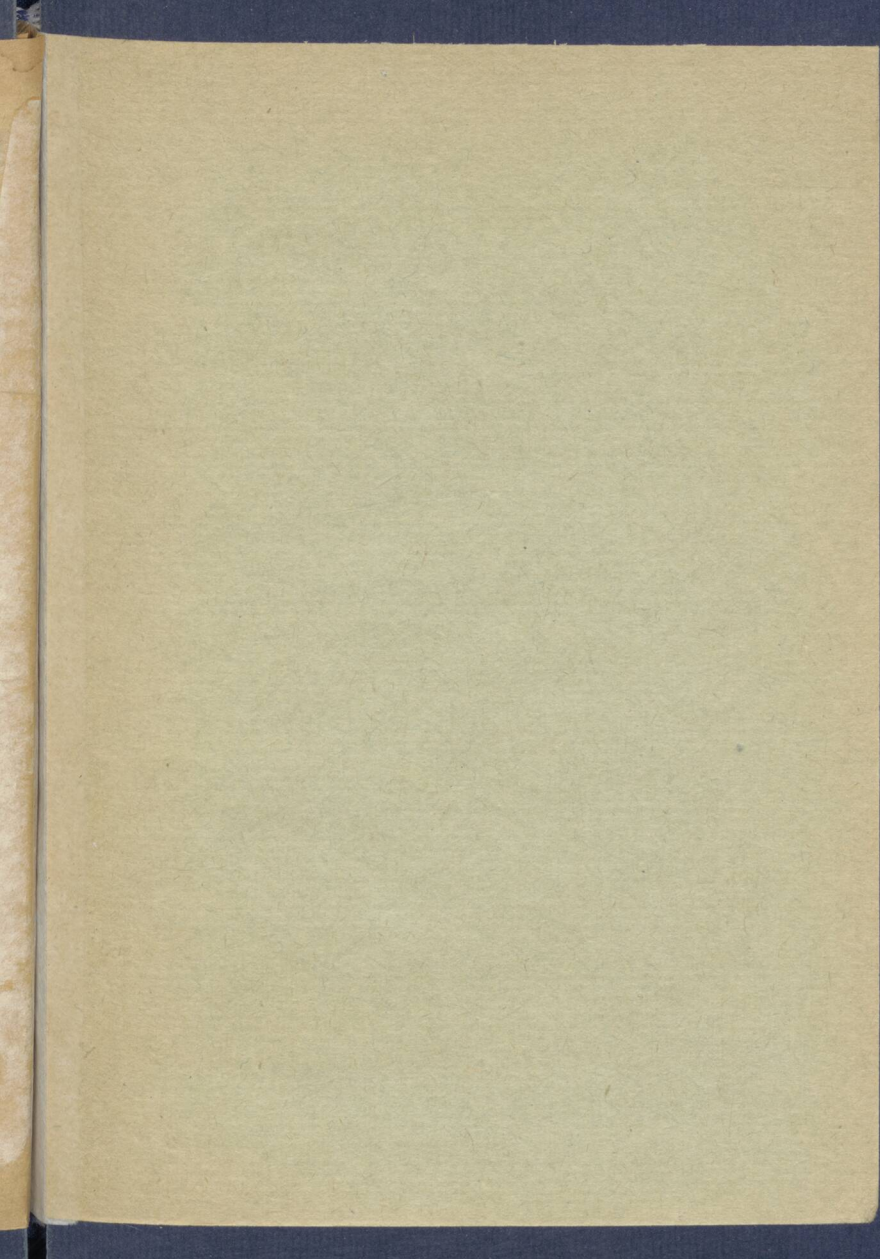
ul. 27 Grudnia 11 II.

Spichlerze:

Tama Garbarska.

Telefony: 2213 — 3501.

NASZ PAPIEROS

WYROBIONY Z NAJPRZED-
NIEJSZYCH MIESZANEK
TYTUNI MACEDOŃSKICH

FABRYKA PAPIEROSÓW

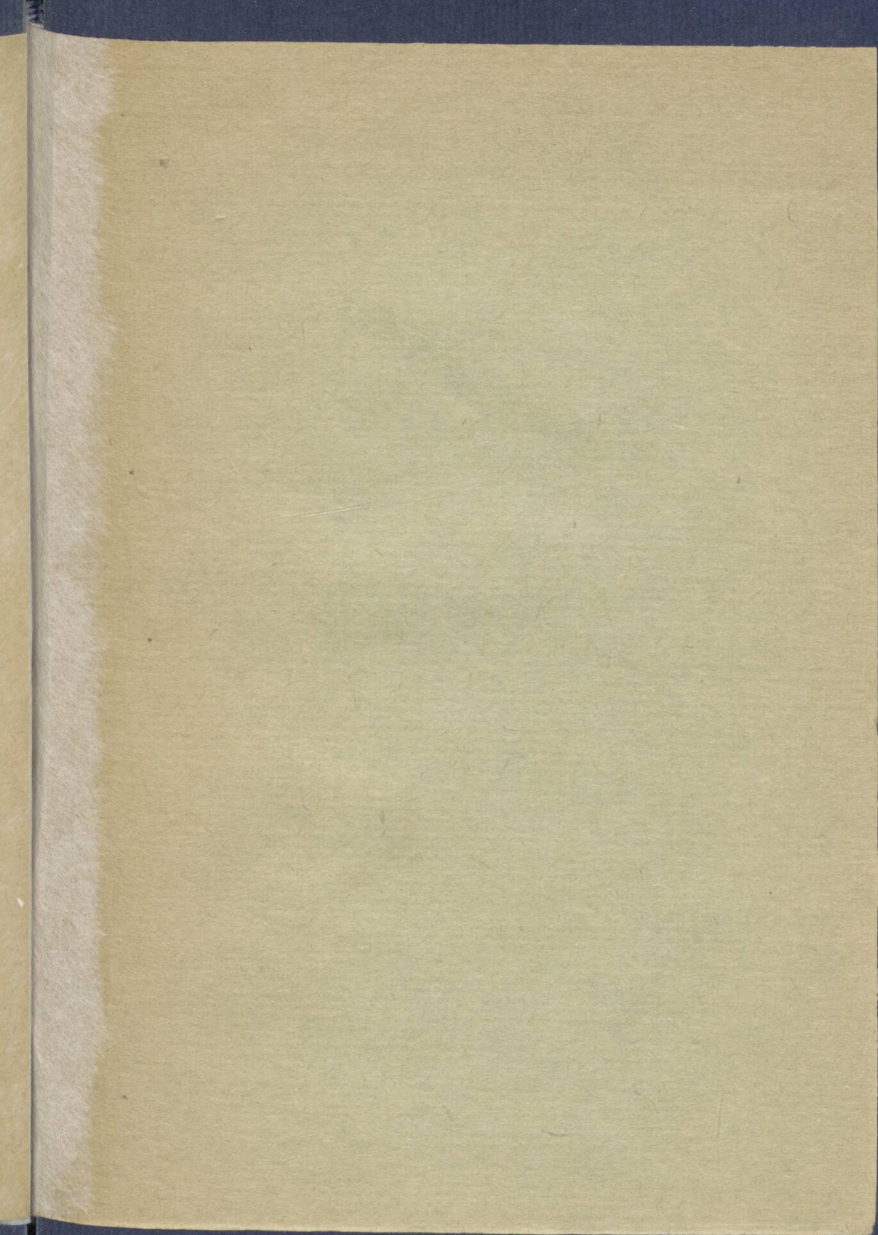
„PATRIA”

GANOWICZ & WLEKLIŃSKI

Tow. Akc. W POZNANIU

TELEFONY Nr. 3331, 5686, 3662

DZIENNA PRODUKCJA PRZESZŁO 5 MILJONÓW PAPIEROSÓW

NAGRODZONE ZŁOTYM MEDALEM NA WYSTAWIE
WE LWOWIE 1894 r., PAŃSTWOWYM ZŁOTYM
MEDALEM SZWEDZKIM 1914 r. ORAZ CZTEREMA
MEDALAMI PAŃSTWOWEMI

ORYGINALNE WÓDKI
LIKIERY DESEROWE

FIRMY

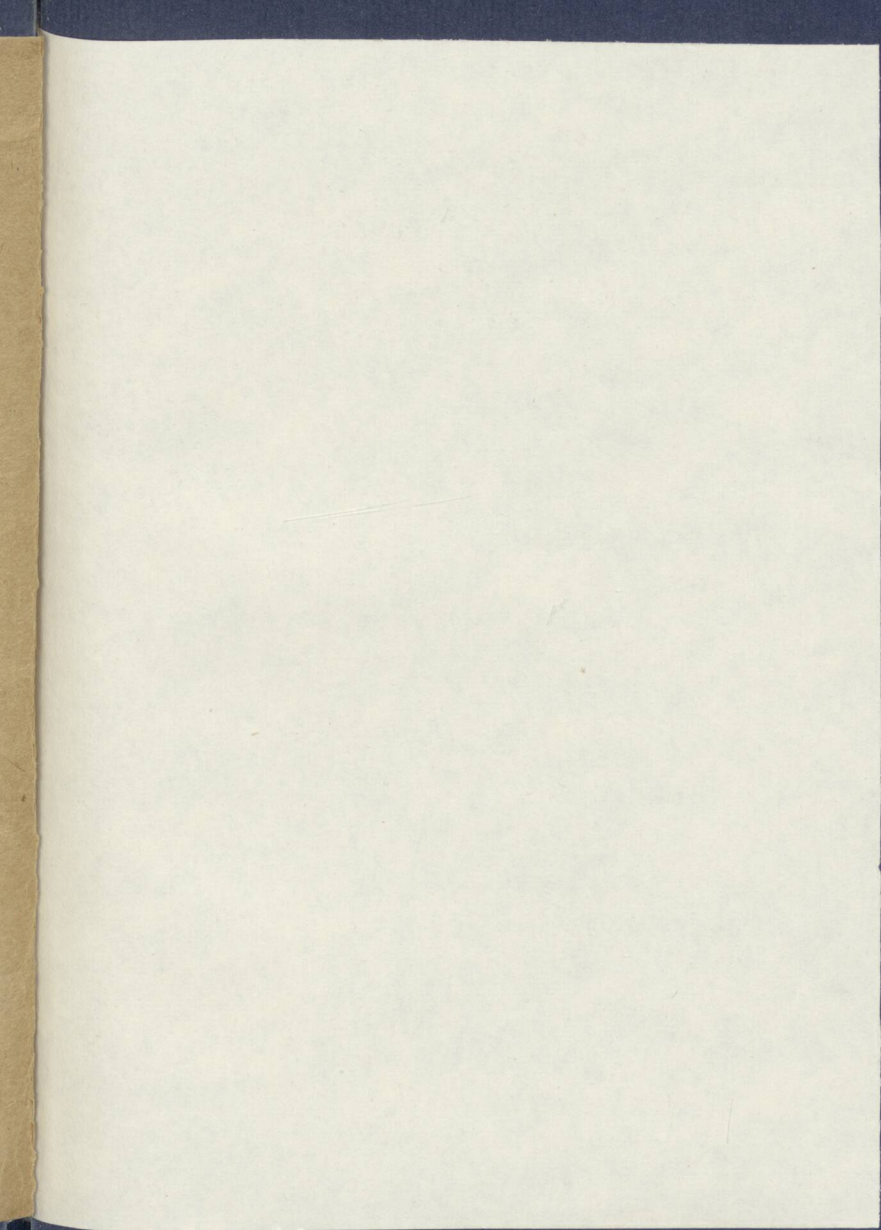
B. KASPROWICZ
W GNIĘZNIE

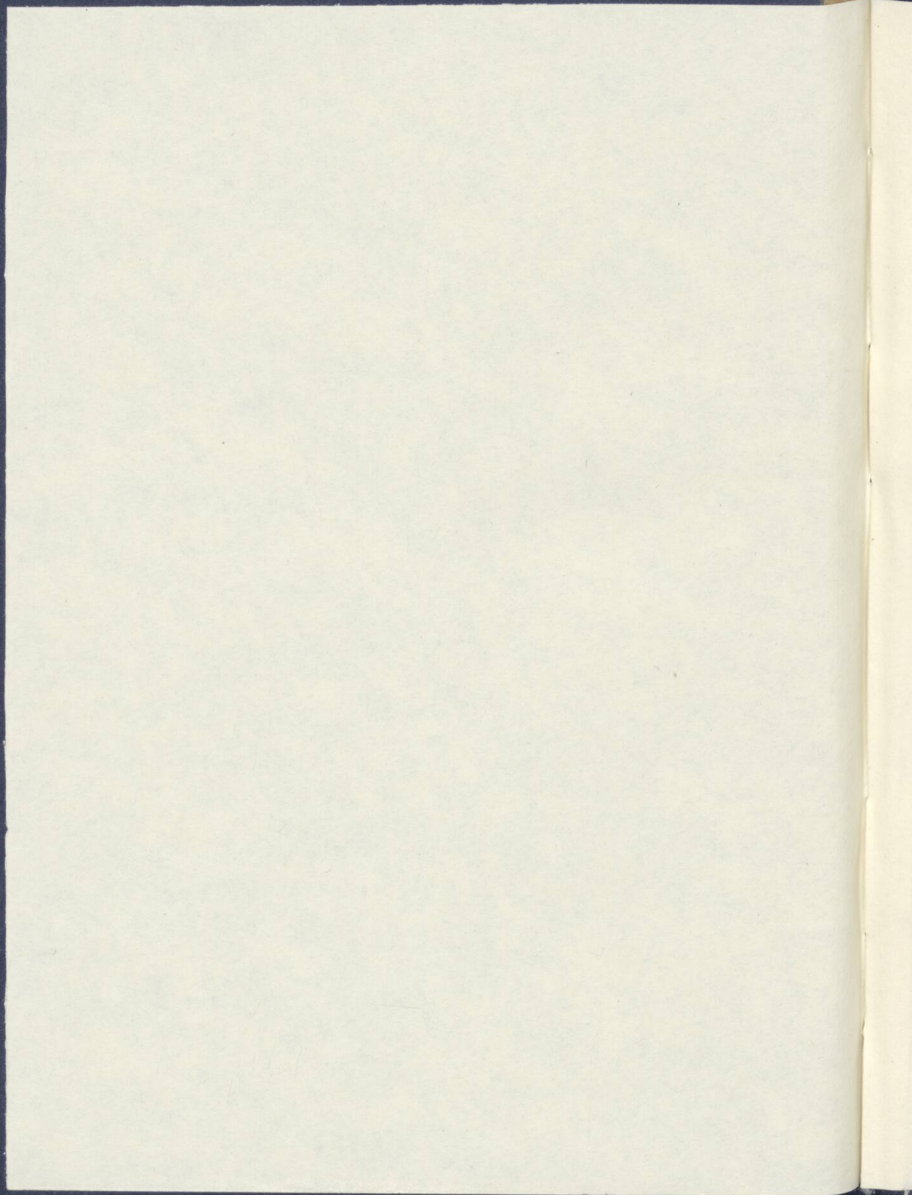
72 RAZY ODZNACZONE NAJ-
WYŻSZEMI NAGRODAMI

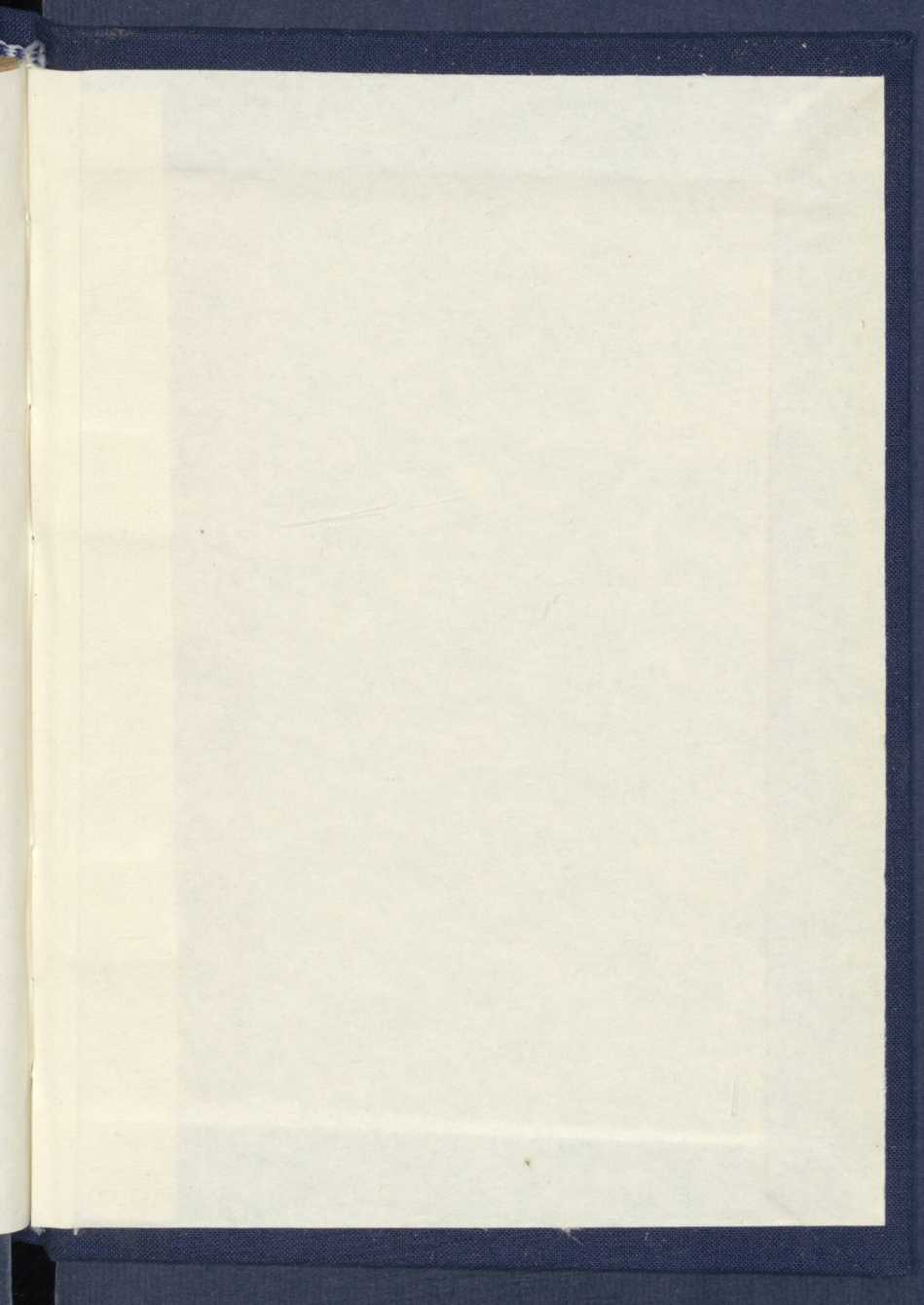
WYTWORY CIEPŁEJ DESTYLACJI

DOSTARCZANE W GUSTOWNYCH
OPAKOWANIACH FASONOWYCH

JENERALNE REPREZENTACJE:
WARSZAWA, WILNO, LWÓW, KRAKÓW, ŁÓDŹ,
LUBLIN, POZNAŃ, BYDGOSZCZ, TCZEW

Biblioteka Uniwersytecka
w Poznaniu

Kart E-IV-52

BG0781638